

Культура і Побут

№ 19

Четвер, 21-го травня 1925 р.

№ 19

Нові кадри газетярів.

За кілька днів закінчатимуться курси журналістики і до праці газетарської та журналістської стане три десятки нових робітників. Це не аби яке з'явлення в нашому житті!

Брак підготовлених робітників радянської преси у нас відчувався у всі часи. В процесі розвитку культурного життя й усвідомлення молодих сил, ці кадри правля поповнювалися, але тут ще й зараз, як може ні в одній іншій галузі, це відчувається такого браку досвідчених робітників. В останні місяці, в зв'язку з утворенням низки українських газет на периферії особливо гостро постала справа про забезпечення їх кваліфікованими робітниками.

І коли той чи інший виконком не зміг ще як слід налагодити видавництво газети і зокрема українською мовою, коли якась редакція не змогла зв'язати газету з робітничо-селянським читачем, то тут в значній мірі спричинялася знов таки відсутність досвідчених газетярів.

Тому випуск трьох десятків може хоч трохи заповнити одю прогалину.

В якій мірі курсанти підготовлені до газетарської праці на місцях?

Звичайно короткий термін перебування на курсах і переобтяженість програмою, не могли не відбитися на самому характері підготовки. Не можна спиратися за чотири місяці виготовити досвідчених робітників преси. Але ж звідси знама більшість курсантів вже має попередній досвід газетарської праці; курсантам треба було лише поглибити свої загальні знання, систематизувати попередній досвід і через практичне знайомство з постановкою справи в центральних газетах—засвоїти методи газетарської роботи.

І цього курсанти досягли. Досить згадати, що дописи, статті й малюнки курсантів, які подавалися до газет,

і зокрема в додаток до «Вістей», були надто поштовбані мовою, розкидані що до складу і не цікаві змістом. Це на початку. Не один курсант тоді знизував плечима незадоволено, коли його допис не з'явився на шпальтах газет.

А вже на кінець курсів не один курсант друкувався на шпальтах столичної преси, подаючи і побутові малюнки і статті. Це безперечно набуття.

Це дає нам змогу висловити надію, що випуск цих трьох десятків спричиниться до належної постановки справи не однієї газети на периферії.

Шлях підготовки газетярів через певні курси в наших умовах є найбільше доцільний і його слід продовжити. З робітників і селянців мають поповнюватися кадри робітників преси, робітників і селянців де той резерв, з якого готується зміна. Але треба пам'ятати разом з тим оскільки є важлива й відповідальна праця газетарів і журналістів. Вони потрібні і поглибленого знання і певного досвіду.

Отже завданням відповідних органів подбати про дальше виготовлення кадрів робітників друку.

Короткосрочні курси, звичайно, не можуть дати належної підготовки. Курси це паліатив, що ним можна було ще в якісь міри обмежуватися в перші роки революції. Зараз величезний розмах культурного життя потребує і більш серйозного озброєння теоретичним знанням і поглиблених кадрів робітників преси.

Тому черговим завданням є утворення постійного українського інституту журналістики.

Тільки такий інститут зможе задовольнити потребу радянської української преси в робітниках.

ними реченнями, вживається в них багато чужоземних слів, різних прикмет та імен, зовсім невідомих селянам, а пояснень немає. Через це селянин і не може гаразд розібратися, про що саме в тій чи іншій статті йде річ. Між іншим, 7 чол. висловилося за те, щоб статті українською мовою писалися, хоч їх про це ніхто і не запитував.

3. Селяни цікавлять статті на міжнародні теми, але вимагають вони, щоб статті ці писалися популяристично. 11 душ (з 75-ти) не розуміють міжнародної інформації: незрозумілі слова, назви країн, прикмети дачі.

4. Статті на селянські теми цікавлять, звичайно, всіх і селяне вимагають давати їх частіше.

5. Всі 75 чол. висловилися за те, аби в газеті друкувалися малюнки оповіданнями з селянського життя. Проти малюнків в газеті висловилося 22 чол.; бо часто малюнки бувають невдалі.

6. Незадоволені селяне відділами «партжиття», «робітничого життя», бо підбирається не цікавий матеріал і т. п.

7. Юридичні поради селяне вимагають да-

вати що-дня. Давати також і лікарські поради.

8. Що до відділу «на селі», то селяне вимагають: а) більше освітлювати політосвітну роботу на селі; б) давати дописи з життя окремих селян, як вони господарюють (особливо показові); в) по можливості освітлювати життя окремих сел, районів; г) давати побутові малюнки і хоч зрідка — фейлетони; д) завести антирелігійний відділ; е) більше освітлювати позитивні риси життя селянського.

Хватить і цих зауважень. Коли б такі ж анкети переведено було, припустимо, в Ромнах, Бердичеві, Павлограді, Херсоні, Сумах, Зінов'євську і инш. округових містах, де є газети, то селяне теж саме сказали б, коли не гірше.

Отже наше завдання, прибувши на місце до закінчення курсів, врахувати хоч би перелічені тут зауваження селян, і поставити свою газету так, щоб вона їх цілком могла задовольнити.

Для цього ж нас було командировано на курси, для цього ми й очинили.

П. БАРВІНОК.

Підсумки перших всеукр. курсів журналістів.

Чотири місяці працювали перші всеукраїнські курси журналістики, організовані відділом друку ЦК КП(б)У та Головополітосвітою.

Спершу курси мали завданням перепідготувати газетних робітників. Але на курси з'їхалося, окрім 15 газетних робітників, ще 8 селянців, 5 військових та инші. Такий склад слухачів змусив інакше поставити навчання, щоб познайомити невіддorzаних слухачів з основами газетної справи. Від того, звідси, потерпіли газетари.

Треба ще сказати, що й сам програм по цілком відповідав потребам слухачів, бо—по перше—переповнений був загальноосвітними предметами, які зайняли майже половину курсів і—по друге—спеціальні предмети почато пізно. А що їх було багато (понад 15), то приходилося їх прохотити наспіх, щоб у пору закінчення курсів. Не було й певної системи в навчанні.

Не зважаючи на всі оті хвиля в роботі, ми маємо досить гарні наслідки.

На загальноосвітні й політичні предмети затрачено понад 180 годин, тобто майже половину всіх занять. Найінтешивнішими з них були відомості про українську літературу, історію КП(б)У, економікогеографію України, економіку, то-що, що їх так важко знати українському газетному робітникові. Деякі із тих предметів (історія КП(б)У, економіка) пророблено на групових заняттях, що допомогли краще засвоїти провідне. Лекції про капіталістичні держави й боротьбу партії у них ґрунтовно познайомили

слухачів з політичним становищем у країнах капіталізму. Це дасть змогу нашим молодим журналістам краще орієнтуватися в політичних справах.

Стільки ж часу (понад 190 годин) затрачено й на спеціальні газетні предмети. Найкраще пророблено теми: газета й редакція (34 год.), внутрішня інформація (33 год.), друкарня (22 год.), зовнішня інформація (13 год.). Далі—верстка, контора і редакція, критика і бібліографія, ілюстрація газети, то-що. Половина слухачів (селянці, військові), що незнайома ще була з редакційною роботою, одержала основні знання щодо постановки роботи в редакції, що-до інформації, репортажу, а також друкарні. Багато годин уділено практичній роботі слухачів по редакціях харківських газет, зокрема при випусках газет у друкарнях, та й у себе на курсах. Протягом 44 годин докладно познайомено слухачів з історією російської, західно-європейської журналістики і західно-європейською й американською пресою. Прислухано також кілька лекцій про стінгазету й селянців, працюють серед яких прийдеться кожному із нас.

Перша спроба відділу друку ЦК КП(б)У підготувати хоч малу частину робітників для наших українських газет, безумовно, пройшла вдало. Треба продовжувати цю справу. Досвід перших курсів дасть змогу уникнути тих хиб, що були, й краще поставити роботу на майбутнє, які дадуть, звичайно, ще кращі наслідки.

ТІМ. КУЗЬМИЧ.

Про резерв для української сцени.

Шляхи розвитку українського театру були не ті, що в російському театрі. Не має українська театральна культура такої минулості, як російська, ці часом свого розвитку, ні всіма иншими сторонами своїми. Тому революція, поставивши українську мистецьку культуру перед konieczністю творити новий театр, поставила перед нею дуже складне завдання. Російському театрові, скоро настала революція, треба було тільки перетворитися, тобто спокійно евалюювати, поступово розвивати те, що десятинами років розвивалося само-собой. Український же театр повинен був рішуче відмежуватися від того... незначного минулого, що він мав, і наново творити мало не все. Російському театрові, що почав своє революційне заворушення ще після революції 1915 року, лекше було використати старого актора, пристосувавши його до нової роботи. Революційний український театр з самого початку потребував нового актора. Живі резервові фонди російського театру теж завжди були багаті, ніж ті самі фонди в Україні, що їм зараз тільки доводиться ці фонди творити, особливо тим що більшість старих акторів, які грали на старій українській сцені або зовсім не можна пристосувати до нової сцени або-ж вони на превелику силу припадають до пісї оборони.

І та справа, що на російській театральній парні є нормальна, давно провадиться організовано і вже налагоджена,—навчання та виховання театральної молоді,—на українському ґрунті набирає характеру дуже зна-

ної та некукої проблеми. Потрібна мідна та реальна база для сучасності, а також і для майбутності що до підтримання працівників сцени. За одну із таких основ у розвитку українського театру на дальші часи слід уважати резерв, що з нього театр мав би змогу брати раз-у-раз собі поповнення. У Москві та Ленінграді дуже добре зрозуміли значіння такого поповнення, і величезну частину піклування для розвитку театру там звернено на справу навчання молоді театральному майстерству.

У нас, на Україні мистецька освіта—це загалом Ахилесова п'ята Головопрофсвіти. Це—найслабша з усіх вертикалей професійно-технічної освіти. Але в самій мистецькій вертикалі театральна освіта в свою чергу теж є найслабше місце. Якось уявляю час виходило так, що в нас недооцінювало цього боку справи. У нас просто нема в усій республіці жадної добре влаштованої театральної школи. Той, невеличкий числом театральний молодик, що є при 2 Київських театрах «Березиль» та «Театр ім. Гната Михайличенка», виховується в узяких межах напрямку своїх театрів. Третій великий та ділий український театр ім. Франка в Харкові зовсім не має при собі студії і зовсім не має молодилки, а в нас же є ще два теж цікаві театри, що обслуговують периферію. Це—театр ім. Шевченка та театр ім. Землемірої. Обидва вони теж зовсім не мають молодилки й, значить, так само, як і франківці вартяться у власному соку. Тим часом, як «Березиль» та «Театр ім. Михайличенка» ще можуть у де-якій мірі сподіва-

Селянці на курсах журналістики.

Одна з найвиразніших рис самодіяльності селянських мас в умовах мирного радянського будівництва—це селянський рух. Селянська маса, що об'єднує саму передову і саму активну частину села все більш, і більш розгортає свою діяльність та проявляє свою ініціативу. В сучасній пресі селянці відіграють одну з поважних ролей.

Селянці, що служать безпосереднім зв'язком між газетою і селянськими масами в той же час мусять розглядатися, як резерв, з якого мають черпатися нові кадри газетних робітників. І селянці пробиває собі дорогу до редакції тої газети, в яку до цього часу він тільки дописував, щоб там стати на роботу, на допомогу старішим журналістам.

Селянці хочуть бути журналістом і беруться за журналістику.

Серед слухачів перших українських курсів журналістики, що закінчуються цими днями в Києві селянців і одна селянка.

Хто вони ті селянці?

Подивимось на кожного зокрема. Ось селянці з Харківщини, кожоголець 20 років, селянство з 1921 року. У себе в районі він активний громадський робітник, Райгортанатор комсомол, член президії райКНО, виявив себе як робітник МОД'а. Закінчивши курси сподівається піти в одну з юнацьких газет, де на ділі прикласти той досвід, що йому дали курси.

Всі селянці молоді. Лише один селянці, мовити б, старичок, бо має 33 роки. Він з Херсонщини. Реж активіст у селянській, селя-

нській комсомолі. Селянство вчив дві роки тому назад. Виявив себе, і редакція його газети послала до Харкова на курси, щоб тут з селянців зробити справжнього журналіста. Його звичайно тягне до роботи в селянській відділі і «життя села» має стати його фахом в майбутній газетній роботі.

Ось ще один селянці, що викрав під час свого селянства чимало зловживань у низовій радпаратії свого району, за що переслідувався і коли б не захист редакції Харківських газет (до яких він дописував) за допомогою Губсуда, то погано було б йому.

Селянці особливо тяжко було б працювати на курсах по тій простій причині, що всі з низовою освітою, яка лише була поглиблена самотужки в умовах села, і лише двоє з них мали щастя побувати в школах агрономічній, лікарській.

Селянці були з таких губерній: Київщина—3, Харківщина—2, Одещина—1, Поділля—1, АМСРР—1.

З них 3 були командировані редакційми газет, 2—ЦК КНС, 1—ЦК ЛКСМУ, 1—ЦК Жінвідділу і 1—Губбюро селянців.

Закінчуючи курси і повертаючись до роботи в газетах нашим товаришам селянціам треба орієнтуватися в тому, кому на яку йти роботу. А там далі треба не забувати, що кожному необхідно взятися за книжки, за науку і поповнити свої знання, щоб через рік—два перегнати старих журналістів знанням газетарської справи і селянського життя.

ГНАТ ЗАВІРЮХА.

Що кажуть селяне про газету.

Культурна і політична свідомість селянських мас буїно зростає, а разом з цим зростає і потреба до друкованого слова, до масової селянської газети.

Сучасна напша, часто «водометвенная» професійна преса вже не задовольняє селянина, що за останні роки значно виріс політично і ми стоїмо зараз перед необхідністю дати селянщині таку газету, яку б він читав, яка б відбивала його життя, яка б допомагала й дальшому його культурному та політичному розвитку, яка б виховувала його в дусі ленінізму.

Молодим газетарям, що цими днями закінчують всеукраїнські курси журналістики, доведеться ж не мало попрацювати в галузі наблизження газети до селянських мас, отже ми і поділилися тут наведеним досвідом в газетарській роботі.

Нам треба зараз знати, якої газети село потребує. Звернемось з таким запитанням до самих селян, ввавши в даному разі Кремінський округ.

Редакція Газети «Наш Путь», бажаючи знати, наскільки газета задовольняє селян, розіслала передплатникам спеціальні анкети. Заповнено було постійними передплатниками 75 анкет і відповіди на запитання зводяться ось до чого:

1. Більшість селян, що заповнили анкети, газету не всю читають. Не читають вони відчитів про різні з'їзди, конференції, парали. А чому? Та тому, що відчити ці зають сухо, офіційно, «казово», та ще й на 200—400 рядків.

2. Два чоловіки зовсім не читають передовиць, а 15 хоч і читають, та нічого в них не зрозуміють, бо пишуться вони довгочез-

тися на виховання молоді у власних майстернях, три останні театри в очевидьки стоять перед загрозою з'явитися в руїну, що вони мають і не дістати надалі ніякого припливу свіжих сил.

Якби мова йшла, тільки про ці три театри, про небезпеку для них випадає з'явитися і, значить, далі не рушити з місця в своєму дальньому розвитку, то й тоді ми мали б рацію ударити на сполуч: про те ми й на хвилину не забуваємо, що Україна становить великий театральний ринок, де українська театральна культура дальніми часами має об'єктивно йти шляхом великого поступу й великого зросту в широчині й в глибину. Хтось та якось повинен обслуговувати цей ринок, що має надалі весь час поширюватися. Бо український глядач зростає й зростає числом і якістю. П'ять зазначених театрів, що витримують зараз на собі тягар усієї роботи планкани української театральної культури, звісно, не здатні задовольнити потреб цілої республіки. Ми вже зараз стоїмо перед явною потребою закладати нові українські театральні підприємства. Ми їх не закладаємо, не через те що не потрібні, а тому що Наркомосвіт не має поки що на це потрібних коштів. Але ми-ж перебільшені й добре знаємо, що поступово по-року матеріальні засоби Наркомосвіту на цю ділянку культури збільшуватимуться та що дальніми часами операційний план Відділу Мистецтва Головноосвіти має велике число діяльних театральних одиниць.

Припустимо на хвилину, що Відділ Мистецтва знайшов би зараз матеріальну змогу відкрити на периферії ще 3 драматичні трупи й він, однак, не зважав би цього здійснити, бо на це просто таки не вистачало б готового акторського матеріалу.

Знов же такі актори не ростуть, як гриби, і для їхньої підготовки треба чимало часу та великої організаційної роботи. За час ми говорити не можемо—актори, молоді, свіжі, не заражені рутинною минулого, що революційно мислять і почувають, здатні насправді посувати театральну культуру вперед, нам потрібні зараз, сьогодні, але ми їх не маємо, також, як не маємо тих місць, де могли б ми цих акторів культивувати. А для периферії, особливо для неї, нам потрібні актори широкого світогляду—такі, що виходили б по-за межі одного тільки мистецького напрямку й спроможні б улаштувати вистави різних напрямків, бо не тільки село, а й глядачі повітових би навіть губерньських міст, зовсім не підготовані сприймати найновіші театральні течії, що часом бувають дуже складні.

Таких акторів може дати тільки добре вадитована академічна театральна школа або студія при академічному театрі, на зразок театру Франка, що не обмежується рамками тільки одного якогось напрямку.

Отже тут ми й подаємо дві цілком конкретні пропозиції: розпочати організацію в Харкові українського театального технікуму, яко театальної школи Головноосвіти й організувати при театрі Франка студію з наступного сезону. Звичайно, зробити друге дещо легше, ніж перше й цілком можливе до здійснення.

Перше—тяжче, але теж його можливо здійснити.

І. ТУРКЕЛЬТАУБ.

Організація музейної роботи.

(До красназвачої конференції).

Незабаром має розпочати роботу Всеукраїнська красназвача конференція («К. і П.» ч. 14). В тому ж числі «К. і П.» порушено справу у ст. К. Дубинка про музейні справи.

Це питання є одним із важливих в даній мент, коли, з одного боку, помічається стихійне зацікавлення красназвачеством, а з другого—майбутня конференція має дати певний напрям і організацію цій роботі. З огляду на це, що логіка річей підказує, щоб осередком цієї роботи стали музеї, цим останнім і хочу уділити увагу.

1. Одним з найпекучіших питань в музейному житті в сучасний мент є питання про піднесення музеїв чи Політосвітам чи Головноосвіті. Відповідь на це питання й пробує дати в своїй статті т. Дубинка. Але з цією відповіддю цілком погодитися не можна, бо надто вже схематично й просто розглядає вона поставлене питання—«Сучасний музей повинен бути лише красназвачим, і керування музеями повинно зосередитися в Головноосвіті. Коли ж де-які музеї провадять зараз політосвітні завдання, коли вони своїми експонатами демонструють природні явища, засоби виробництва, здобутки техніки, показують селянинові, як треба вести своє господарство й т. інш., то це зовсім інша річ. Це зовсім не музеї, а науково-дослідні, або науково-популярні лабораторії... Отже, черговою справою для є розмежування функцій і завдань красназвачих музеїв з одного боку, і політосвітних науково-популярних лабораторій з другого».

З принципом розмежування функцій цих установ не погодитися не можна, але, на жаль, автор, накресливши функції дослідних та наукових «лабораторій» зовсім нічого не говорить про функції красназвачих музеїв, а от тут-то і полягають головні труднощі, бо науково-популярна робота є властивою не тільки «лабораторіям», але й красназвачим музеям. В роботі музеїв не можна відокремлювати функції наукової установи від функцій освітньо-популярних музеїв, бо ці функції мають бути тісно зв'язані між собою. Завдання наукової праці полягає не лише в тім, щоб розроблювати науку для науки, а в тім, щоб широко її популяризувати, зробити (принаймні в головних висновках) приступною для широких робітничо-селянських мас. Тільки тоді музей стане справжнім культурним красназвачим осередком, коли зможе зацікавити ним маси і притягне їх до роботи. Красназвача робота тільки тоді стане на певний ґрунт, лише тоді нічого не унехтять зі своїх завдань, коли матимуть за собою дружню допомогу мас, які зможуть дати для неї весь потрібний матеріал: завдання ж наукових робітників позитивне в систематизації й класифікації цього матеріалу. Лише органічний зв'язок між ними й другими гарантує успішні досягнення красназвачої роботи. А цього контакту, цього органічного зв'язку можна досягнути лише широко популяризаційною роботою музеїв: треба, щоб вони наближали до народних мас, стали для них цікавими, зрозумілими і навіть потрібними.

II. Отже, освітній, популяризаційний робота кожного музею має величезне значіння, а

особливо зараз, коли основним завданням кожної наукової праці мають бути наближення різних галузей знання до робітничо-селянських мас, принаймні, через широку популяризацію серед них основних здобутків тієї чи іншої науки. При таких умовах відокремлювати музеї, які заклади суто-наукові, від науково-популярних «лабораторій» здається неможливим. Археологічні, історичні й етнографічні знання повинні бути поєднані не тільки невеличкої купки інтелігенції, а здобутком широких мас, і завдання наближити ці знання і поширити їх серед останніх, повинні лежати на красназвачому музеї. І справді: чи можлива красназвача робота без історично-археологічного та природничого ґрунту? А поширювати ці знання серед робітничо-селянських верств в конкретній формі, приступній для всіх найзручніше через красназвачий музей.

А в зв'язку з цим постає питання про внутрішню організацію музеїв. Проф. Жебелов в своїй праці «Введ. в археологію» (част. II стор. 108 й далі), Петроград, 1923 р., ставить три основні питання щодо організації музеїв: а) музейні помешкання, в) система розміщення експонатів і с) спосіб каталогізування їх. Залишаючи на боці перше, що залежить від об'єктивних причин, переходжу до другого. Кожний музей має два основні завдання: а) працю наукову й в) освітню. В залежності від того, яка переважає, мають бути розміщені й експонати. Перше завдання потребує як найповнішого зібрання всіх експонатів, що характеризують той чи інший момент, ту чи іншу добу. Тому, все, що є в музеї з відповідної галузі, повинно бути зібрано до купи, не виключаючи дефектних екземплярів, навіть фрагментів. Фаховець, що їх студіюватиме, легко розбереться. Зовсім інша річ з другим завданням: коли більшої ваги надається цьому останньому, тобто освітньому, то справа стоїть цілком інакше. Тут не повнота матеріалу потрібна, а його виразистість, наочно-сти, вмілого підбору: треба, щоб у глядача залишилося сильне й яскраве враження, а цього можна досягти як раз не кількістю зібраних до купи експонатів, а їхньою якістю та, як було вже сказано, вмілим підбором. Велика кількість однорідних експонатів, зібраних укупі, для звичайного глядача дає навіть шкідливі наслідки, розбавляючи йому увагу (як то кажеться «очі розбігаються») й цим ослаблюючи яскравість враження. Отже, в цьому пункті постає суперечність з поглядом, висловленим в зазначеній вище праці проф. Жебелова, де він схильється на користь першого завдання, тобто додержування наукового принципу при розміщенні експонатів. На думку автора цієї справи переважувати повинно друге завдання—популяризаційне: наукова праця провадиться по кабінетам; залі ж музею повинні обслуговувати, головним чином, звичайного відвідувача. Ілюструючи моменти з того чи іншого питання, тобто служили освітній справі, популяризувати. Бойи мають бути тією для всіх приступною лабораторією, звідки елементи красназвачих знань поширювалися б серед широких селянсько-

робітничих верств. Все сказане цілком стоїть у відношенні музеїв: археологічного, містичного історії, етнографічного й природничого, як що він є в музеї.

Що до останнього питання—каталогізації,—то звичайно, маючи на увазі вже зазначену мету, можна було б лише побажати, щоб кожен музей поклавився експонатам коротенький, але повний, каталог, а ще ліпше порадинок, що дало б змогу кожному окремому відвідувачеві орієнтуватися серед експонатів.

Нарешті бажано було б зробити фотографії найбільш важливих та цікавих експонатів кожного музею і зробити обмін ними. Це дало б гарний додатковий матеріал до експонатів, бо не кожен же з них однаково багатий всіма своїми відтінками. А для освітньої праці повнота й рівномірність ілюстраційного матеріалу мають велике значіння.

III. Поширеність й планованість культурно-освітньої праці музеїв може поставити їх в скрутне становище: обмежені штати, брак підготованих для такої праці співробітників може стати на перешкоді під час проведення роботи, бо музейні робітники підготовляються лише роками. Отже, вчасно подумати про заведення аспірантури при музеях, принаймні, головніших. По тих містах, де є інститути народної освіти, кадри цієї аспірантури легко могли б поповнюватися студентами, або вже скінчившими інститут. Але для успішності їхньої праці, необхідно дати їм певне правне становище й хоч якось забезпечити матеріально.

Інститут музейної аспірантури повинен би кадри не тільки лекторів-популяризаторів, а дав би змогу готувати й наукових робітників, бо ніяка школа не зможе так теоретично, а особливо практично, підготувати робітників в області археології, підеонтології, етнографії й т. інш., як практична робота в музеї. Сучасні кадри музейних робітників все рідшають і рідшають, отже вчасним було б потурбуватися приготувати їм і співробітників, і наступників.

IV. Приймаючи, таким чином, пропозиції т. К. Дубинки проєкт залежності, правильніше, підлеглості музеїв Головноосвіті в принципі, слід огоритися, що не можна їх, поскільки вони є місцевими освітніми органами, відірвати остаточно й від Політосвіти. Що до наукової праці музеїв, то годі казати, що вони мають підлягати Головноосвіті,—це є азбука істина: що ж до культурно-популярно-освітньої роботи, то в цьому відношенні не можна поривати контакту з місцевими органами політосвіти.

V. Наприкінці, не можна поминути ще одного питання. Вся праця тільки тоді може бути продуктивною, коли її провадиться плановою всіма науковими закладами, і в контакті між собою. Це в рівній мірі можна сказати й про наукову працю музеїв, і про культурно-освітню. Отже, черговим завданням менту є виробити основні принципи цієї праці, намітити шлях, по якому повинна йти ця праця, певні досягнення, яких потрібно прагнути і т. інш. Цього можна досягти підтриманням постійного контакту між музеями шляхом періодичних конференцій, нарад і т. ін., а також заснуванням хоч неперіодичного органу по справах красназвачества, де обговорювалися б й справи наукової та освітньої музейної роботи і тут конференція хай висловить свою думку!

Ів. СТЕПАНІВ.

Не про „або“, а про теж саме.

(В порядку обговорення).

Тов. Хвильовий, захопившись лайкою, пересидів дозволити рамки дискусії й весь зміст своєї статті присвятив не відповіді по суті, а нападкам на мене й на тих товаришів, які жадного відношення до порушених питань не мали. «Давно наболівшої душі»—треба було знайти кватирку. Моєю статтею скористувався т. Хвильовий для цього. На мене—«малечку й щемка»—надав він, витриманий пролетарський епітет.

Я вважав себе людиною організованою, лайки не любив, доніс перед здоров'ям без жадних вироків думкою й завжди відвертий для палкого розумного переконання. Навіть, переконання т. Хвильового в такому разі мали б для мене велику цінність.

Роблю великі зусилля й з часу статті т. Хвильового виволокую основні його думки:

1. Про мистецтво взагалі й спеціально про Шпенглера, божественна комедія й, головним чином—«Sine ira et studio».

2. Про критику (Сарона й Зеро чи Виконь?).

3. «Спекулянт», «графоман», «провокація», «просвітництво», «світський», «визначник», «вор»—терміни, якими, на думку т. Хвильового, він обгрунтував свої докази до наведених питань.

Можливо і в мені криється здатність до словесних виробів, але я їх не пишу. Я почну з пролєнних істин. Ними я не думаю переконати т. Хвильового, зрештою до Шпенглера й ніякого цитового Тацита. Я лише хочу розвинути свої посередні думки, доказати їх правдивість. Коли помилуюсь, т. Хвильовий за до-

помогою Шпенглера (можна й до Вольтера, Ле-Бона, Бойса—заирнути)—вирає мене. За це буду лише дякувати йому й не назову «спекулянт» викраденого криму».

1.

Одні (в тому числі й Хвильовий, коли він не на фука послався на Шпенглера)—стверджують, що поняття про мистецтво є вічним, неперушим для всієї доби, для всіх народів. Вони ніби не залежать від тих чи інших причин, а з'являється виробом завжди сталої емоції. Вони вільно.

Мірка, кажуть вони, з якою можна підійти до оцінки твору, мистичної од Адама не може бути змуженою, або погненою. Вона, подібно вічному метриві з алмазів, що хорониться в Нарцисовій академії, повинна підтримуватися раз встановленим градусом повітря, в протилежному разі повітря впаде на мірку й вона загубить ясний точність. А коли так, то душевний шаблон «високих істот» счезне, а одшукати нові шляхи зі старою сапою душею—затрудно. Цієї сапої звичайно багато. Бойтись загубити складні окуляри душі й т. Хвильовий. На його думку він залише їх при собі в разі, коли для підтримки своїх доказів вживе естні роки «енко», «енки».

Отже цей самий «енко» каже—кому виключно Шпенглер з Бахом і Мопартом, а кому й вони й Остан Вишня й Богуславський з «Червоними маршами». Я тримаюся всіх. Я тримаюся також тієї молоді з зарпінкою, з Кобилан, яка «набодила» зараз великі міста, бо не будь цієї молоді, можливо, що й т. Хвильовий й т. Яковенко крутили б й по сей час

волам хвости, а не падали би в обговорення «високих» матерій. При одному ж Мопарті з Бахом, запевню, т. Хвильовий й не чув би цих імен, а вже в мистецтві, певно, розуміли б менше, ніж зараз. Вілясь би Бах з Мопартом у найвищих сферах, а т. Хвильовий чистив би гній у панській стаї.

«Сатана в боці» з «гопнісьсько-шароварської ультра-червоної просвіти»—не розуміє такої логіки. У нього така логіка: хто являється переможцем, за тим і право будувати життя й ті загальні його елементи, без яких воно не буде повним. Мистецтво творить для пролетаріату т. Шпенглер, а сам пролетаріат. Я називаю художником того «міданина», «обивателя», який в різні з ходом розвитку класа переможця зумів, користуючись старим мистецтвом, як скарбом дати суспільству твій юрисдикцій скороченню його розвитку. Погляд виключно—Шпенглерівського Хвильового, на вартість твору в цьому разі ролі не може відігравати.

І от як оцей самий «сатанинський міданин», схожий на сім смертних гріхів, який «хмарою посуху на город» і завісою спав на ясні очі т. Хвильового, до якого навіть Тичина «послав свої перси»—(і кому це потрібно?)—трактуює шляхи розвитку пролетарського мистецтва.

1. Мистецтво було й було класовим. Клас—переможець, користуючись старим мистецтвом, як грошем, виключно з нього потрібні йому соки й утворить пролетарське мистецтво.

2. В поняття класового мистецтва ввійдуть всі ті елементи, з якими клас вступає у боротьбу, а тому воно й не може бути подібним мистецтву поналеної класи. Майбутнє мистецтво не може бути «созерцательним», «абстрактним», воно буде витікати з надр самого життя. Бо в протилежному разі, клас, подібно

буржуазній, захворіє на подвійність і загубить сталість своїх прагнень.

3. Посилаючись на думку т. Леніна:

«Пролетарська культура не вискочила невідомо звідки, вона не відумала людям, що називають себе фахівцями в пролетарській культурі. Це все—якісь ілюзії містичні. Пролетарська культура повинна «стати закономірним розвитком тих запасів знання, що його людство виробило під тиском капіталістичного суспільства, помішаного суспільства, чиновницького суспільства».

Ми стверджуємо існування пролетарської культури, збудованої лише на прикладі минулого.

4. Тому пролетарський письменник—людина, яка виварилась в казані революції, яка твердо уявляє історичне завдання класи,—не може виховувати себе виключно на старій буржуазній культурі. Зміст, який покладено в старе мистецтво, повинен служити для нього прикладом протилежності. На з'ясуванні суті протилежності повинен він себе удосконалити. Лише формами старого мистецтва пролетарський творець до свого повного зросту може користуватися.

5. Пролетарський письменник утворить «божественну комедію», але зі своїм класовим змістом. Його Данте—Петро й Беатріче—Ганна не ростоватимуть у немі, не витатимуть в ефімерах небути. Звичайні життєві умови, витягуючи з інтересів класу—оодловатимуть «божественність» їх подій.

7. Комплекс рефлексологічних відбавчів пролетарського письменника повинен йти шляхом спостережень явищ сьогодишнього дня, фіксування їх в художній формі з паданям їм змісту, який цілком відповідав би виховуючим завданням класу.

8. Пролетарський письменник використавши старі форми, старі приклади, утворить

Виставка радянської книжки у Празі.

(5—30 травня 1925 р.)

5 травня ц. р. відбулося у Празі в залі Клементинуму відкриття вистави радянської книжки. На відкритті вистави були представники всіх майже посольств. Крім того, прибули де-які чеські політики, професори, вчені, а також багато журналістів, багато студентів-радянців та членів чеського товариства наближення з СРСР.

Виставу відкрив офіційно представник ДВУ та ГИЗ'а тов. Дехтарев.

В привітальній промові проф. Неседлі голова т-ва зближення з СРСР вказав на те, що вистава є кращий доказ того, що всі свідоми і псевдони наклепи явних і прихисних ворогів Радянських Республік—є тільки брехливими фразами.

Тих кілька тисяч експонатів, що показані на виставі це тільки маленька частина цієї величезної видавничої діяльності, що мала місце на території СРСР за кілька революційних років. Коли приглянутись до тем книжок, можна перекопатись до людського мозку та міліонних рук робітників та селян, що взяли участь у будові нового соціалістичного господарства. Книжка та її масова продукція для широких мас це найбільш сильний доказ стійкого культурного підйому населення Спільної Радянських Республік. Цей культурний підйом запевняє також і господарський зріст СРСР.

Метою вистави є розсіяти всі брехні про культурний занепад в СРСР та зміцнити стремління найширших мас суспільства ЧСР до найтіснішого наближення так культурного, як і господарського між народами обох держав.

Далі взяв слово повноважний представник СРСР тов. Антонов-Овсенко. Коротко торкнувшись мети вистави, а саме стимулювання взаємного інтересу СРСР та ЧСР, він звернув увагу гостей, що на виставі немає видань багатьох видавництв, немає видань мовою де-яких народів СРСР як наприклад, на білоруській, грузинській та армянській мовах. Хоча зроблено було заходів за-для отримання цієї літератури поки що вона не надішла.

Вистава влаштована по ініціативі місцевих представників СРСР під протекторатом Товариства наближення з радянськими республіками.

Виставка організована представництвом ГИЗ'а і ДВУ (Книжковим Відділом Торг. Пред-ва). Література розділена в першу чергу по видавничому принципу, а не поясняється багатим показати різноманітність та характер різних видавництв. Всього представлено на виставі 46 різних видавництв і всі вони мають свої місця. План вистави такий: ГИЗ РСФРР займає початок залу, одним великим корпусом. За ним, у середині з одного боку влаштовано куток Леніна, в якому поміщено його і літературу.

Проти його, на протилежній стіні одано місце військовій літературі, а саме «Воєн-гизу», «Вид-ву Воєн. Топогр. Сев.» та іншим.

Довкола на стінах, у середині, розміщено літературу національних меншин: польську, болгарську, німецьку, єврейську, та-

тарську, туркменську, киргизську, каратеївську, востську, башкирську і т. д. й т. д.

В центрі-центра на столі розкинуто для розгляду публіки художні видання, а довкола стола на табуреті-піраміді по-ти.

Слідуючий за середньою корпус одано ДВУ, Книжковий та іншим українським видавництвам. Рядом з ДВУ розкладено літературу всіх інших видавництв, а саме Рос. Акад. Наук, Вид-ва «Академія», Вид. «Прометей», «Госплан», «Урал-Книга», «Основа», «Транспечать», «Робітник Освіти», Вид-во «Універс. ім. Свердлова» і т. д.

На самому кінці на піраміді, що має в основі 9 метрів та на горі 2 метри ширини і 5 метрів висоти, вміщено великий герб СРСР а довкола на боках плакати та соціаль-но-політичну літературу.

Високо над головами, на стінках розвішено географічні карти та багато економічних плакатів. На стінках між книжками одано просторе місце для художніх ілюстрацій-малюнків таких мистців як Мірохін, Фалієв, Добужинський, Павлов, Кузнецов а в центрі ще малюнки-карикатури «Дені», що користуються колосальним успіхом.

В багатьох місцях розвішено сільсько-господарські прикладні плакати, а також плакати по медицині. Біля кожного видавництва маються художньо виконані плакати-діаграми, що ілюструють видавничу діяльність в примірниках, грошах та по змісту літератури.

У проходах до залу вистави на стінках в кілька-десятків квадратних метрів розвішено плакати-діаграми економічної географії світа та СРСР, а також багато кооперативних, освітніх та агітаційних плакатів. ГИЗ РСФРР та ДВУ розбито по відділах а саме:

1. Соціально-політичний (народне господарство, юридична література, історія революцій і т. п.).
2. Науковий: (філософія, історія, філологія, науки природознавчі та математичні, медицина).
3. Література та мистецтво: (історія і теорія літератури, красне письменство, музика, рукоділля мистецтво, графіка).
4. Сільське господарство (також кооперація).
5. Педагогіка: (підручники, дітоті книжки).
6. Журнали.

Виставу, одвідують чисельно робітничі організації та у великій кількості чеська і німецька інтелігенція, радянське студентство та еміграція.

Своїм величавим виглядом вистава диктує велич пошану до революційної видавничої творчості. Значіння вистави, саме в цей момент, безсумнісно велике і можна бути певним, що вона розсіє ренітки європейської неграмотності по відношенню до Радянських Республік.

Для реклами та оповіщення публіки про виставу надруковано було колірний плакат, роботи проф. графіка І. Мозалевського. В п'яти кіло на протязі вистави демонструється на полотні об'ява про виставу.

Щоб залучити одвідувачам пам'ятку про виставу виставлено спеціальну брошуру з марками ДВУ та ГИЗ'а.

свої «ливи й переливи душевні»—красні, привабливі навкрути машин, тракторів. Дупа письменника при цьому не буде марити в мипулих віках, а розкошуватиме в насолодах свого часу.

II.

Приступаючи до другої частини своєї статті, яка головним чином, а не питання про мистецтво, викликає з боку т. Хвильового силу образливих зайків, безпідставної ганьби, обвинувачень—я стверджую:

1. Старі літератори, виховані на шпенглерівських поняттях (яку шпенглерівський хоч знаю, що Шпенглер виявив себе після світової війни) про мистецтво, не можуть бути безкорисними критиками літературної творчості нинішнього письменника. Іхне складне, звичке до абстракції «я»—ніколи не задовольняється грубими, земними речами і, мимо їх волі, в приведених мною «Нечайвській комуні» або «Біля тракторів», вони відшукують потрібні їм складності, не приймаючи на увагу, що суті нового письменника протина тз складність. Вони не приймуть до уваги й того, що сучасний письменник лише намагається зафіксувати шляхи розвитку нового життя, яке за короткі роки не встигло набути сталі форми. За спиною молодого письменника сім-вісім років, а за старими літераторами довгі роки мирної праці над утонченням своїх знань. Але що може використати молодий письменник з цих знань? Знання історії літератури, знання художньої закономірності—замало молодому письменникові. Йому потрібні вказівки, яким способом можливо використати ці знання, щоб за їх допомогою охити зміст нового життя й надати йому потрібних художніх форм? Нодій героїв «Нечайвській комуні», суті комуні, життя на-коло тракторів—не відчувують старі літератори. Вони знають, що життя біля тракторів

не є одне й теж, що, наприклад, робота сконом біля поміщицької машини. Ї, вони знають, якась друга установка, а яка саме—щоб знати, треба відчувати. Треба од поміщицької мототилки повернутись до громадського трактора.

Живих порад старі (не тільки в розумінні віка, але й по переконанню) літератори не дають молодому письменникові.

Я їх уявляю собі вершинами без коней. Коні тудись поділись, а вони залишилися пішинами. Без коней же не знайти їм шляху.

До речі запитання: коли їм нічого писати про творчість молодих письменників, то чому ж вони самі не творять?.. Відповідь вище,—колі поділись, шляхи загубили. Сором же де-хто має й не кождей наважиться викликати з «минулих віків образи Марії».

2. І Зеров, і Биковець, і Просвіта—в тому році, коли пролетарське мистецтво під ідеологічним керівництвом людей, яких суть відрізняється від Зерова, зумів використати їх, як утиснені критиків в собі. В протилежному разі, утиснені критиків в собі. В протилежному разі, від них брати пролетарітту немає чого.

3. Пролетарський письменник набувши собі певні літературні ім'я, по більшій часті люди—розжарки. Однією ногою вони стоять на ґрунті сьогодення, а другу занесли кудись в мареву минулих віків. (Дивись поезму Хвильового «Я»). Стояти у них між погами загроуно. Вони настільки об'єктивні, що можуть говорити разом з двома мірами, притягуючи їх один до одного. Молодий письменник (хай віком і не молодий, не в цьому ж річ?), не розуміє такої подвійності. Йому кровне сполучення старого з новим незрозуміло. Зрозумілі порівняння, користування формою, а не змістом. Письменник же розжарка який умурається виволотити за чуба з того миру гнилу дровяку, одягти її в багрянцю су-

Ранок колони у барви вібрає
і на знамена кладе він печаті.
Всі на майдани, на вулиці, мая,
першого мал ідіть зустрічати!

Хто їх огляне і голови зілче!
Б'ють барабани і сурми гремлять.
Радості повні вбрання і обличчя
радості повні і небо й земля.

Близьком напало гармати і коні,
а поміж ними—шолом злидаря.
Армія йде,—наші квіти червоні,
ім на багноті—квітками зоря...

Струнко і хмарно—колонни, колонни,
прямо до брами, до ранку, до дня...
Гинуться під ними панелі й бетони,
далі—колонни, цілісні вбрання.

Всі ми поставили на прокляте Вчора,
йшли на розстріли на далі, на дим...
Гей, шестисті ж нам, Червоний Препере,
з вітром цілуйся й веде нас, веде!

Зморшки на лобі, чи зморшки чи брови
сміє волосся, а зір молодий.
То комунара обличчя сурова,
спечене сонцем і димом рудим.

Думи—на думи огнем на обличчі,
то не огонь, а життя Р. Н. П.—
можна читати і віки і сторіччя
й не дочитати ні надалі й тепер.

Думи—на думи і зморшки—на брови,
руки в кишені, а в серце Ілліч.
Скільки на нім до Комуни любови,
скільки до нього подібних обличч.

Вільні ми, вільні ми, вільні тепер!
Серце немов очервоніло мить...
З ног, комолиць, бігом, піонери,
За комунаром стареньким ідіть!

Ранок у барви колони вібрає
і на знамена кладе він печаті.
Всі, на майдани, на вулиці, мая,
першого мал ідіть зустрічати!

29/III—25.

„Селянка України“.

Журнал Ц.В. робітниць і селянок КП(б)У.

Журнал розраховано на найбільшій низи нашої жіночої селянської маси; його шлях—у наглухіні закутки Республіки.

Наш журнал не є журнал одних лише жінорганізацій, це є журнал масовий, його повинні читати й розуміти всі хоч би трішки грамотні селянки. (Кілька слів до наших жінок) від редакції у 2-му числі). А це значить, що не тільки справи жінорганізації, а усеє повільний, але неухильний процес збудження жіночої-селянки, умови старих і народження нових форм її життя, всі оці «Звідини», «Похорони без поца», «Суди над бабокою»—в цілому всі сорокати картина селянського жіночого побуту—повинна розгорнутись на сторінках «Селянки України»—таке завдання.

Вже в 1-му числі маємо досить витриманого саме в такому специфічному ухилі матеріалу. Тут, крім громадсько-політичних сторінок і звязаного в більшості з ними художнього матеріалу, надбудемо і «куточок юного піонера», і «Охорону матері й дитини», і низку дописів із сол і «Сільсько-господарський календар» і «Про дифтерит», і навіть про «жіночу державу на острові Тібуроні в Америці». Правда, і в цьому і в решті чисел досить гостро почувається, що журнал тільки памацує шляхи розташування, систематизації всього цього матеріалу, все ж помітно, що до виконання свого завдання він просте певною стезекою.

Громадсько-політичні сторінки, пристосовані в кожному числі до революційного календаря, скомпановано досить вдало і популярно. З 1-го ж числа так само в популярному, цілком доступному вигляді розпочинається «Сторінка Леніна» (Ленін і селянство).

Шукання журналу в напрямі систематизації матеріалу найпоукаліше виявляється в розділах, присвячених праці жінорганізації.

Усього виставлено 10.000 експонатів, з котрих 6.000 ГИЗ'а і 1.500 ДВУ.—Це перша вистава в Європі на котрій ДВУ зайняло поважне місце.

М. П.—а.

новому побуту, долася то-що. Так у 2-му числі відділ «Життя-буття селянки», що має відбиті ріст жінорганізації, переривається відділом «Селянка й новий побут», щоб потім знову повернутись до тих самих жінорганізацій («Голос жінорганізаторів»).

В 3-му числі це вже просто «Життя-буття селянки» і тільки в 4-му маємо вже досить чітко окреслені відділи «Новий побут» і «Робота жінодів», доповнені ще новим дуже важливим моментом «Змічка робітничі з селянкою». Все ж і в цьому числі після замітки «Як виробляють сірники», несподівано надбудемо «Жіноч радянського Сходу».

Слід побажати журналові остаточно виправити цю хибу суто зовнішнього порядку.

На мало підготовленого читача із сільського жіноцтва розраховано й художню літературу. Взагалі тут гостро як підє, почувається саудбеса, утілітарна роль мистецького слова, покликаного на сторінки журналу революціонізувати примітивну уяву жіночої-селянки рідними, близькими їй образами.

Гаразд добрано в усіх числах відділ всіляких практичних порад і відомостей, переважно в галузі сільського господарства.

На жаль, в жодній мірі поки що не зачеплено шкільну справу. Прогріх це зовсім незрозумілий і аж ніяк неприпустимий. Проте, тут випаєє ще одне актуальне завдання, що його напевно, доведеться розв'язати журналові,—це справа зв'язку із сільською в переважній більшості жіночою вчительською масою (а ця постанова, правда, вузьку й обмежену такого завдання читасмо в 1-му числі у витягові з протоколу засідання колегії ЦВ).

Ще слід було б журналові звернути увагу на організацію юридичної допомоги жіноці, на освітлення й популяризацію основних засад рсбїтничо-селянського законодавства в родинному й шлюбному праві. Практичну цартість журналу не значно підвищило б.

Не вважаючи на всі ці хибки, журнал, що до речі справляє приємне вражіння зовнішнім виглядом, стоїть на шляху певно визначеного поступу й робить своє діло—усвідомлює сільського читача.

Л. ЄГОРОВА.

часности й з червоною факхою на губах пустити в світ здобувати собі ім'я.

Натіпкертовщина, монсановщина, Боза-королівка котирються на книжковому ринкові яко континна старовина й добре розходиться. На допомогу воякам ринку поспішає твір письменника—розжарки. Оживає стара культура за ногою плембю.

Коли: старі літератори (не лише віком) й нові письменники з високооб'єктивними інтелектами, далекими від завдань часу, повинні мати при пролетарській літературі місце референтів, технічних радників, яких треба використовувати, головним чином, для оволодіння формою, а не змістом. Зміст—життя, а життя пролетаріт сам творить і не може його не відчувати. Таким чином, ідеологічними суддями вони бути не можуть. Ця справа їх не торкається.

III.

Третя частина буде самою короткою. В ній я хочу сказати:

1. Ліній організації селянських письменників «Плуг», витриманість її керівників забезпечує будь кого від ухилу у бік «просвітництва». Я, член «Плугу» бувши батрак, що навчався грамоті на 18-му році од віку, не розумію «просвітництва». Революція мене не навчила розуміти пролетарське виховання під «просвітництвом».

2. Не було такого випадку, щоб я лавив в портфель т. Хвильового й тайкома користувався його секретарями. Оповідання мого—«Хворі на землю», над яким без сорому так глумує т. Хвильовий, після конкурсу самим злициним чином, по моїй вимолі, трапило до моїх рук. Я мав передати його на кончу рензійно одному з редакторів «Ч. III». При оповіданні могоє рензій. Не прочитати й їх не міг. Не надіюся справі рензійування творів характеру конспірації, а змучи це діло громад-

ським, я й використав де мені потрібно було зміст нїх, як тепер з'являється, конспіративних рензій.

Тов. Хвильовий не додержується послідовности. Він не відріється від того, що в числі 5-х оповідань, що заслуговували уваги конкурсу—було й мого. При чому, рензійа його на мій твір далеко не була такою прикрою, як тепер.

3. «Графоман», «спекулянт», «педачник»—на протязі семи місяців з часу, коли він узяв до рук пера, дав суспільству—2 повісті й до десяти оповідань. Одну з повістей вміщено в журналі «Ч. III», одним з редакторів якого є т. Хвильовий. Варгїсть цих творів уже одреїєється тим, що вони живими жилили з-під тиснєв виног т. Хвильового й побачили світ.

4. «Провокатор», «свистун», «хворий на голову»—віднопу до талановитості т. Хвильового, що до зайливої термінології.

Копче: від усього, що в загалі «колоття» властивого «Я» наговорив т. Хвильовий у своїй анекдотичній статті, коли в цьому живє почуття товариської етики, витриманості, коли він може ставитись безкорисно до людини хоч би й запевненої його гонор, він має зріктись.

Коли цього не буде—мені, цітуючи слова Леніна:

«Сїлка молоді й вся молодь, що хоче перейти до комунізму, повинна вчитись комунізму».

— Нічого бути вчитись у т. Хвильового. «Біко», немачий твора комунізма скаже словами того ж Леніна:

«Колі я знаю, що я знаю мало, я діду до того, щоб більше знати, але коли згодна на-затим, що вона—комуніст та що їй і знати нічого не треба стало, то нічого схожого з комуністом з нього не вийде».

5/V—1925 р.

Гр. ЯКОВЕНКО.

ні 1924 року було зроблено обстеження бюджетів, але даних по всій Україні ще не побрали.

Через це ми скористуємось лише зводками по Донецьчині та Харківу з метою простежити динаміку справи за роки 22—24.

Із цих зводок ми бачимо, що як прибуткова так і витратна частини зростають, хоча в переможі. Заробітна плата з року в рік також підвищується. Роки її в бюджеті у відсотках залишаються на одному рівні, а по Харківу дає навіть зниження. Очевидно, прирості потреб робітників примушений шукати інших додаткових джерел прибутку. По Донецьчині робітники обзаводяться господарством, а по Харківу збільшується заборгованість (продиткування). По видатку помітно збільшення витрат на харчування та одяг, хоча по Донецьчині витрати на це останню дають зниження. Помітно підвищення дають видатки на культурно-освітні потреби, але бюджет робітників

ще не остільки великий, щоб робітників міг багато віддавати на культурні потреби. Так коли взяти на увагу заробітну плату в 13 році за 100, то в 22 році вона становить 31,5%, в 23 році—53,7%, а в грудні 24 року—77,2% *). Разом з тим необхідно визнати, що бюджет робітників хоча й повільно, але неминінно збільшується, являючись підніжжям.

На підставі даних, що в нас є, можна сказати, що найменше поліпшення в народнім господарстві зараз же відбивається на бюджеті робітників в бік його збільшення й оздоровлення.

Необхідно, щоб робітники цілком усвідомили, що збільшення їхнього бюджету залежить у значній мірі від них самих. Підвищення продуктивності їхньої праці є підвищення їхніх прибутків та рівня життя.

Ф. МАТВІЄНКО-ТАРНАГА.

*) «Планове хозяйство», квітень 1925 року, стор. 363.

Катерина Грушевська. «3 ПРИМИТИВНОЇ КУЛЬТУРИ». Розвідки й доповіді. З передмовою академіка М. Грушевського. ДВУ. Київ. 1924 р. Стр. 224. Ціна 2 карб. 50 коп. (Всесвітній. Ак. Наук. Культурно-історична Комісія).

Сучасне новонавство стало розглядати нову людину як одну із найдосконаліших продукційних сил, як головнішу із соціальних функцій; через це воно стало майже раціоналістично вивчати його техніку (зароджується наука «лінгвотехніка»), і шукати його початку, як аспіранта межі для його варієтів. В зв'язку з цим повинна була рушити в дорогу й стара етнографія, на яку раніш і спіралістичне вчення «первісної» культури. Ця, по його оточення наука, переважно, поволі починає становитись соціальною. Її тепер вже частіше звуть етнологією, вживаючи й це поняття новим, ширшим та глибоким змістом, що дає можливість новій етнології звернутись в глибини та далечини віків, яка поки що мало доступна для інших соціальних наук, і таким чином викрити суть та особливості далекого предка сучасного народу, т. з. «первісний комунізм».

Ця книжка Грушевської й робить одну з перших на Україні спроб освітити з погляду нової етнології такі важливі питання, як взаємодієвність колективу («роду») та індивіда («тотема») і той могутній космічний сили, життєвої енергії («мана» чи «табу»), якою визначається вся особиста та громадська поведінка «первісника», що до цього часу товмачили зовсім неправильно.

У книжці шість частин: 1) передмова, 2) початок заселення та культури Америки, 3) примітивне мислення і його відгомони в нашій фольклорі, 4) тотем і мана—дві категорії примітивної мислі, 5) пошук орнаменту та крадіжки слова, як причинники до поняття власності у примітивних народів, 6) колективне в примітивній поезії.

Більша частина «передмови» присвячена «українському соціальному інституту» організатором та «керманичем» якого є академік М. Грушевський.

Буряк 15 десятин—наче підлога в чепурній хазійці.

Чути, от чути як дихає невмірущою силою земля.

І не диво, що на обличчі Беккера самозадоволення усмішка! Чого.

— «Тепер вже буде хліб—хліба гряде» —говорить він швидко, а в самого на дріт посиділо.

Віритись що ось, ось вилізе із злиднів і заспіваємо радощами, комунами, колективами. Вже недалечко.

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ РОБІТНИКІВ РАДГОСПУ,

коли можна його так назвати, поглядаючи в тому, що волонери, коровники, яловичники, свинарі, вівчарі, доярки і всі працююча братва, посередяючи смачно галушечку, вбиралася коло кухні пожитувати.

Вона тут коли не галушечка до ранку, то займалася тим, що будувала якісь піраміди, спускала по тому один одному питання і була п'ятидесяти задоволення, коли «железний» половини роздірало рот до ушей.

СПІЛКА РЗЛ

на таке перебування робітників в свій час звернула належну увагу і при активній допомозі адміністрації там збудовано робітничий клуб.

Подорож моя до Радгоспу і була в цій справі.

Я мусів приготувати збудований клуб до відкриття в день 1 травня 1925 року.

ГОТУЄМОСЬ.

Прибув я до Радгоспу за три дні до 1-го травня і що мені впадо в око, так те те, що всі робітники мали якийсь заклопотаний вигляд. Все вантажалося навколо клубу, а бажаючим принести і свою долю участі в його збудуванні.

— «Якось виб'ємося в люди і ми, —говорили задоволено робітники і робота посувалася живо».

НАПЕРЕДНІ 1-го ТРАВНЯ.

Клуб закінчено. На мійому об'язку цього його належним образом декорувати.

З розділів записаних К. Грушевською найменш вдала є «Початки заселення та культури Америки», де заплітається якимось не зведеним до цілого різноріччям думки й глоси вчених, що вона їх рясно цитує.

Коли будуть перевидувати цю корисну книжку, автору доведеться найбільшу увагу звернути на проробку цього розділу, а також вадити йому більшій доступності (в теперішній вигляді праця розрахована на читача значно підготованого та напружено уважкою *). Правда, і в цьому розділі відомості про техніку та культуру новішої неолітичної доби дуже цікаві і дозволяють думати, що людина цієї доби стояла на достатній ступені розвитку і не так уже була пригнічена фізичною роботою. Розміри газетної замітки не дозволяють на цьому довше зупинятись.

Останні частини і в середині і поміж собою тісніше зв'язані. Основне завдання їхнє вивити фототу т. з. «предлогічного» світогляду, в його суцільності (розуміється, далеко від дурі, обмеженості «первісника», про які так часто говорили дослідники, яким не під силу було стати на цю, цілком чужу їм точку зору) та саморідну витриманість.

Не надаремно в Європі та Америці питанням «тотема» та «мана» (чи «табу») в останні часи присвячуються так багато великих праць, з яких де-які видані вже і російською мовою **).

Для Грушевської це питання являється основним і найбільш самостійно проробленим.

Тотем—це поняття про відношення індивіда до роду, що виробилось в «предлогічному» мисленні, коли ще в якому не було категорій причинності, коли фізичне, кривіле споріднення та зв'язок в понятті «рід» не побутували, —**рід був явищем лише соціаль-**

*) До того ж ціна її теперешня 2 карб. 50 коп. —нальот висока.

**) Хоча б G. Freud «тотем і табу». «Психологія первісної культури і релігії» (перекл. Вульф, з передм. Рейсберга). ДВ. М. 1924.

Не встиг я приступити до роботи, як уже з самого ранку в ньому було повно робітників. Прийшли допомогти.

Скоро було обставлено Ленінський і сільсько-господарський кутки і ми розпочали декорувати залю. Весело прибирався плакати, портрети, гасла і вже під обід всю роботу було закінчено.

РОБІТНИКИ ВКЛАДАЮТЬ І СВОЮ ДОЛЮ.

Ось по двору замайорів гурт дівчат, розсипаючи в повітрі бризки сміху.

То підсиділи та сезоні йшли до клубу прибирати його рушниками. І заціли кутки враз п'яновидним передвечірнім настрій, а пожежники якимось примхливо запалили, що одивали рушники.

— «Хто зна коли й виймає їх—подівлі вже, —говорить Палажка вітаючи рушника на портрет Петровського».

Мій зір привабив гарно витантуваний рушник, що лежав ще серед вишив на столі. На йому майорів великий червоний бант.

— «А по ось на нашого Леніна», —помітила мою цікавість дівчина з великими очима і понесла рушника прикладати до портрету.

НАД ВЕЧІР

почали одвідувати селяни. Приходили, оглядали помешкання.

— «Оце так клуб, на всю округу, —говорили задоволено».

Про те що клуб прибрало, скоро взнало все село і то йшли по одному, а то цілими гуртками. Клуб приваблював і старого й малого.

— «А де тут, сміху, той клуб» —шамотіла якась босабаба бабуся і увійшовши до залити перехрестилася і покланяла головою.

— «Потрудилась, голубята, потрудилась».

І таки потрудилась. Одна так звана

«АНТИЛЕНІЯ»

Радгоспівська, яку складають конторські службовці і їх сім'ї—не взяла участі у збудуванні клубу. Вона в гарний час, коли

Радіо на село.

Йде велика робота. Гасло «лицем до села» перетворюється всіма організаціями, кооперативом, а значить, і радгоспом в життя. Поряд з посилкою на село тракторів, агрономів, землемірів та парт'робітників, необхідно почати агітацію за посилку на село могутнього досягнення сучасної техніки—радіо

Де не де промайнував скромним петітом замітки, що та чи друга округа чи губерське місто надіслало радіо-приймача на село.

Треба цей приклад, в властивому нам більшовиком енергією підкопувати і переводити в широкі розміри в життя.

В зв'язку з розвитком радіо-будівництва та радіо-аматорів вартість радіо-приймачів дійшла до де-яких карбованців, а усилювачів до радіо-приймачів—до де-яких десятків карбованців, поки що дуже дорогі лише голосовники. Ціни, як бачите не страшенні влаштування та пристосування дуже яє складне, ухит, так би мовити, «завидування» можна доручити учителю, секретарю сільради Лікарю, Завесбудом і т. д. инш.

Радіо в селі—може відіграти велику роль в справі зміни міста з селом. Радіо—в селі це ще один засіб до розвідання релігійного дурману. Радіо в селі справить велике враження і дасть змогу послухати їм, замість своїх хат-

них іграків на «гармонії», чи саморобній скрипці, що з неї витягнеш 2—3 звуки, першорядних співців та музикантів.

Міські радіо-аматори, яких нині в перших лінійних містах тисячі, повинні частину уваги та своїх технічних засобів віддавати селу.

По містах майже не в кожному кварталі десятки аматорів та радіо; необхідно нам, мешканцям міста допомогти селянинові, що знає про радіо тільки по чути: «кажуть, що єсть без дуроту телеграф», говорить багате селяни.

Треба показати їм цей телеграф «без дуроту», а показати і доставити радіо на село можемо лише ми всі, щоб-то радянська суспільність.

Окремо і практично стоїть ця справа для організацій, що віддають цією справою. Наприклад, Електро-трест та інші, у них повинно бути поставлене завдання підготувати апарати, установити для села мінімальні ціни, відшукати людей хоча-б на початку проінструктувати та продемонструвати радіо-приймача на селі.

Справа важлива, потрібна і сприяє правді сільцями.

Отже радіо на село!

Ф. МОСЕНКО.

Секція вивчення сходу Харк. Наукowego Т-ва.

При харківському науковому товаристві організувалася секція вивчення сходу. Вивчення сходу секції собі мислить як вивчення культури та природних умов народів та їх країв далекого та близького сходу. Для наукового переведення цього плану в життя перше, що постановлено секцією це вивчення східних мов. Поки що утворені будуть три секції: семітської, вірменської, татарсько-турської та японської мови. 6 надія утворити в недалекому будучому ще семінар індуської мови. Зараз секцією замічається низка доповідей про природні умови, історію та побут східних народів і їх країв. В частині татар, турків, арабів (в зв'язку з турецько-татарською письменністю) вірменів, японців та індусів, про яких має зробити доповідь професор Ріхтер, почесний член президії секції.

При секції утворена бібліотека, яка має складатись з книжок про схід і східними мовами писаних.

Перше прилюдне засідання секції відбулось в четвер 21 цього тижня, на якому було зачитано т. Пущенком першу з низки доповідей про Японію.

М. Г.

Книжка, повторною, заслуговує на серйозну увагу.

О. В.

кожен робітник силкувався чимсь допомогти, ходила байбужою, а коли й заходила, то лише для того аби пофрантувати над цим великим затуном.

Приблизно клуб.

— «Чому не допомогасте» питаю бухгалтер.

— «Хватить і вас» —і мов його корова язиком злизала.

— «Г в нас ще паразитів, —говорили мені потім хазяї. Але дайте хай запрацює клуб—всех влявляю».

І хочеться вірити що влявлять. Влявлять через свій

ЧЕРЕДНО-МОВТНЕВИЙ ПЛУГАТАР

свою єдину газету. Ось видали її число привезене разом і Травневою святкові і відчитано клубу. Десятками скучуються коло неї робітники—читають.

Вона наче дзеркало відбиває їх радгоспівське життя, а до того ще й лабить аспраніми і дотепними малюнками. Кожен робітник подав сюди свою байачку і її виписано на світло.

Ось відкіль будуть атакувати робітники темряву і її жерців.

ЩЕ ОДНЕ ДОСЯГНЕННЯ.

До відкриття Робітничого клубу адміністрація радгоспу подбала за дінамо-машину і ввечері напередодні весь клуб і двір радгоспівський залала електрика.

Давно Буромчане не бачили такого дива і можемо собі уявити, яким це було Травневим гаслом. Наче сонечко по весні.

Такими-о ми діждали і свята

1-го ТРАВНЯ.

Грагмам свята у нас складали: відкриття літнечу—це з-ранку і похід у с. В. Бурімку для святкування весни із селянами.

З самого ранку літнечовці посподивали до клубу зоринені у празничкове вбрання і чекали на помісцю, що мала перевести випуск.

— «Злізівдували?» питаю у борожатого воловника.

— «Туженько прихотилось, а так злі-

вдували—відповідас. Тепер читаємо і книжечки і газети. Потроху, а читаємо.

Урочисто було відчинено засідання комісії і випуск почався.

— «Гов. Дуб. От вам треба заплатити податку 100 карб. Заплатили ви 50%, скільки зостанеться ще».

Думає.

І інші напружено одідають.

Відповідас.

— «А ну, Мелашко, прочитай».

— «Б-у-а-и п-а-и-и б-у-а-и п-а-б-и-и»

начо по драбні спілкується Мелашка.

14 робітників читає, ніше, вираховує.

14 робітників злизувало ленинськості.

Одержують посвідчення.

— Чий це підпис, —питаю в одного.

— «Петровського», —сміливо відповідає.

— «А хто він такий?» —Почервова учень

— «Віслюковий Комісар!»

— «Ну й дурний, —перебиває другий, —голова нашої влади Петровський, а не...»

Йому щікає.

Але то зараз, а потім він знатиме. Прочитає й знатиме.

Весело виходять із клубу тримачи в руках посвідчення.

— «Оце під, у мене там рямці є, вставлю...»

ДО СЕЛЯН.

Рівно о 12-й робітники племтосну стрункими лавами з прапорами і піснями рушили до селян. Певною ходою, крок за кроком посувались демонстранти і скоро надійшли до селббуду.

Недалеко селббуду на майдані прапорами майоріла збудована трибуна, з гірляндами свіжої соєни. Попереду вольтерний плакат «Живи свята праця».

Навколо селббуду стояли, сиділи люди, майоріли стовжки прапорів.

Доки там робітники шикувались навколо трибуни, ми одидали

В. БУРІМСЬКИЙ СЕЛББУД.

Зовнішнє це залике помешкання під заарештованою бляшаною кришкою. Вже в кімнаті

[Т. БУРЛУКА,

В перші дні.

(ПОБУТОВЕ).

Почалося з наказу відділу друку Ц. К. БП(б)У.

«...легайно пафелати...»

Редакції й почали шапелати: хто понавис під руку...

— По одному від кожної...

Першого лютого почали з'являтися.

Ідуть та йдуть.

Що день то й один, що день то й дру-

гий.

Тихенько, не спіша...

— Добридень!

— Здрастуйте... Ви хто будете?

— Та я... я сількор... Приїхав на курси.

— Ага, заходьте до 79-ї кімнати, запов-

няйте анкету.

Височенний, тоненький хлопчина в за-

смацькованому кожусі, в калашах на босу

ногу роз'яснює фрази в анкеті.

— Отут пишніть—жонатий...

— Так тут соціальний стан?—суперечить

той.

— Нічого... Так треба...

Сількор з «Радяцького села» пише. Перо

скрипить, як віз у 1921 році.

А тут як?...

— Сімейний стан?... Пишіть п'ятеро ді-

тей.

— Так я—1907 року...

— Нічого. Пишіть...

Заповнили. Сидять, а де-які стоять. Зна-

комляться.

— Ви писали?...

— Писав до «Червоного Краю», а тепер

бішу до батька, щоб грошей вислав, бо я

вже два місяці як приїхав.

— А ви товаришко, звідкіль приїхали...

— звернувшись до селянина-курсаанта.

— З Бердичівської газети—сількорка.

Худенький курсант, що сидів підперши

гулаками бороду здивовано запитав:

— Та певже?

— Майже кожний день містили дописи.

Худенький курсант якось смішно живнув

головою і про себе буркнув:

— Не пам'ятаю щось...

А потім до неї:

— Я співробітник редакції... Будемо зна-

йомі...

Всі замовкли. Сількорка оті під лоба. Сіль-

кор, що в засмацькованому кожусі порушив

мовчанку, звернувся до курсанта в борбисто-

мому пальті по коліна з «Червоного ко-

рону».

— Сидайте, товаришу!...

Той повернувся, але шде було сісти. Кім-

ната повна.

Засмацькований кожух турбувався

— Ви клупом свій поставте і на цьому

сидайте!...

Той обережно сів. В клупкові щось затрі-

щало, залопотіло і він піднявся.

— Я постою... Нічого...

— Що це ви постіть взяли з собою, чи

що?...

— Та ні... Бачте, я член «Плугу» так

привіз клупок вірний... сільських... Від «со-

хи»... В коридорі, хтось голосно реготав і

тоненько виводив:

«Ми молоді гвардії»

«Робочі і крест'яни»...

Ввійшло двоє: військовий і робкорка з

Миколаїва. У руках військового туго набит-

тий портфель. Шинель підперезана пояс-

ком. На чоботях остроти.

— Колеги значить?...

І погами:—туп-туп... туп-туп...

А шпори:—дзень-дзень... дзень-дзень...

Всі встали. Дали місце. Військовий сів.

Бороду без волосся гладив.

— Ну, що чути?...

— Нічо... і тихенько один другому на

вуха:

— Мабуть якийсь командир?...

— Кенсьо... У нас в армії зовсім не

те...

— А ви давно в армії?...

— О, та-а-а... На всіх фронтах бував: і

на польському і на вільгельмівському, і на

денікінському... Взагалі в Червоній армії

з 1915 року?

— А якого ви року?...

— 1902...

Робкорка весь час мимрила собі під ніс:

«...ми молоді гвардії...»

— А ває хто командировав?—запитали

її.

Вона жваво відповіла:

— «Комунарка України»...

— Ви там працюєте?

— Ні... Я тільки написала туди «Як я

стала робкоркою». Сама я—токарь по ме-

талу...

От і всі 25 чоловік, а треба 45.

— Останні десь йдуть...

ВАСИЛЬ МИСИН.

І полине літо за літом,
білі дитки, блиснуть і знов
заметасяться п'яний вітер
під байдужим, білим в'яном.

І крізь роки, крізь весни буде
тільки листя каплет у дим
і в снігах золотих сільбуда
тісня шум і спів молодий.

І нова, і новіша молодь,
юні ленінці десь у слід,—
а у нас уже захолюють
мертвим грузом десятки літ.

Та не підемо ми в печалі,
не затягнем пісню сумну,
бо і ми ж колись одбушували
комсомольську радісну весну...

Театри на периферії.

Одеський Роб.-Селянський театр при Губполітосвіті.

В Одесі давно уже відчувалася потреба в постійному українському театрі. Про це не раз зазначали в своїх постановках та побажаннях ріжні культурні організації, намічаючи шляхи політосвітної роботи на майбутнє. В цьому ж напрямку висловлювалася і місцева преса.

Тепер питання про такий театр для Одеси вирішено в позитивному змислі—з майбутнього зимового сезону постійний український театр функціонуватиме.

Поки що інтенсивно переводяться організації роботу. По проспекту головної політосвітної роботи, з яким організації й ідеологічно з Харківським Державним театром під зверхнім керівництвом Головної політосвіти.

Одеський Губполітосвіт відводить у постійне користування майбутньої української держдрами театр ім. Шевченка, який, однак, потребує ще великого ремонту.

Поки що Одеська Губполітосвіта організувала на літній сезон Робітничо-Селянський театр для подорожі по Одещині.

Трупа цього театру і стане тим осередком, з якого піде поповнення висококваліфікованими акторами з інших театрів і має розвинути Одеський Державний Драматичний театр.

До складу цієї трупи ввійшли де-які актори театру ім. Франка (Одеська група), актори Київських театрів члени об'єднання «Гарт» та «Березиль» та частина студійців Одеської майстерні «Березиль». Крім того є молоді люди, яких не зв'язані ні з яким мистецьким об'єднанням.

Таким чином в Одеській Робітничо-Селянській об'єднанні представників майже всіх театральних шкіл та течій, що існують на Україні.

Позитивний бік цього об'єднання полягає в тому, що таким об'єднанням покладено початок ліквідації роздрібності акторських сил на численні угруповання, існування яких власне не виправдували ні виробничі доцільності, ні глибоке ідеологічно-мистецьке розходження.

На чолі театру стоїть т. В. Шатров-Січневий, якому Головна політосвіта доручила по-загосподарчо-організаційним справам й художнє керування.

Ставлять п'єси під час подорожі Воловик, Бфименко та Ходимчук, а також т. Предсавич.

Літературною частиною завідує гартівський Левченко, музичною—т. Донець, художньо-декоративною частиною—художник-декоратор ВУФ'ку т. Суворов, танки та ризика—примо-балерина Одеської опери т. Пушкіна.

Підготовку до літнього сезону роботу театр розпочав 10 квітня, а в першій половині травня уже виїжджав в подорож по Одещині за таким маршрутом: Очаків, Миколаїв, Херсон, Зінов'євськ та околиці села. При чому в першу голову трупи відішлють найкращі та найвідданіші села, звичайно, через те, що

там як раз неочайний край політосвітної роботи. За 2½ місяці театр має дати 52 вистави по ціні на квитки від 10 до 30 коп.

В дорогу вжито такі п'єси:

1) «97».—Куліша (як несправний малюнок класової боротьби, загостреної голодом 1921—22 р. й ускладненої релігійними забобами);

2) «Гайдамаки».—Шевченка за постановкою Курбаса, але з деякими довідками в тексті члена літ.-секції «Гарту» т. Микитюка, які роблять «Гайдамаки» цілком ідеологічно витриманим твором.

3) Фунте Овехуна (Овеча Криніна).—Лопе-де-Вега в пристосованні до вимог політосвітної роботи поточного моменту т. Ремеза-Панасевича. (І «Гайдамаки»; і «Фунте Овехуна» виставляються, як приклади героїчної боротьби пригноблених з гнобителями в минулому).

Перед кожною виставою зачитуватиметься відповідний реферат, з докладним поясненням як змісту, так і провідної ідеї твору. При театрі зі складу акторів засновано на літню подорож комісії: статистично-дослідницької та фольклорно-етнографічної.

Перша комісія має передати статистично-анкетне обслідування культурних організацій та опрацювати здобуті матеріали. Комісія ж фольклорно-етнографічна переводитиме роботу такого характеру: збір продукції народної творчості останніх часів, фіксація побуту, замальовування різних річей, що формують свою еволюційну форму, як одягу, хатніх приладдя, посуд тощо.

Щоб підготувати персонал театру для серйозної роботи на селі по тілках в ролі акторів та інструкторів різних мистецьких гуртків, а й для роботи на політосвітній півні в широкому розумінні цього слова, управління театру улаштує короткотерміновий семінар для всього художнього персоналу за таким програмою: 1. Марксизм—Ленінізм. 2. Ленін та селянство, питання та форми співжиття з селом. 3. Селянський Інтернаціонал. 4. Міжнародне становище. 5. Найголовніші принципи продрозлогової системи та землеустрою. 6. Освітня система в сільських школах. 7. Селькорівський рух та селянська преса.—Ці питання розробляють члени трупи до виїзду.

Для дороги ж розроблено й ухвалено широкі програм політосвіти, обов'язковий для всієї трупи.

Перед виїздом театр видає спеціальний журнал такого змісту: 1. Форми політосвітної роботи на селі; 2. Драматург на селі; 3. Чому ми ставимо «97», «Гайдамаки» та «Фунте Овехуна»? 4. Історія Одеського «Гарту». 5. Ідея та історія Робітничо-Селянського театру. Журнал виходить 15 травня.

В подорож трупа бере радіо-приймача з голосомовником і запечатану скриньку на листи—скаржи.

Із ЛЕВЧЕНКО.

Йому проглядає якась не привітність, але ось ви зайшли в середину.

По-перше це вам б'є у вічі—це брудна неохайна зала, скрізь повисла павутиною пелюстка. Сцена—на вулиці охайніше, ніж на підлозі сцени. Купами валяються соляникові лупиньки, недокурки, а з гори доповнює загальне враження якийсь шматок, що мусило б увалити з себе декорацію.

По стінах залі аж під стелею висівають позаторішні сосові гілки, окутані тією ж павутиною.

Висять по стінах і гасла, але мені доводилося напружуватися, аби прочитати, що вони говорять про кооперацію, про лікнеп, Червону армію. Шилом так їх вкрито що навряд чи у кого хватало б бажання змусувати ради читання той шил.

Частина довгих скам'янок у залі лежить кокусом, частина догорі ногами.

Все справляє враження якогось непевного безладдя.

Ось поруч кімната. Мов опценьками вхопило мене за серце, коли увійшовши туди я побачив як тут розуміють утворення ріжних кутків. У тому кутку, де у віруючого чоловіка висять ікони, прибито палицю, напущено шматок червоного краму, а зверху його написано «ЧЕРВОНІЙ КУТОК». Про той же самий бруд, неохайність в цій кімнаті говорити було би зайвим.

Прочитавши двері просто і побачивши Ленінський куток.

Висить один одним Ленінський плакат. Під ним стоїть пелюстка з водою, а навколо пелюстки сиривий калюжа. Темно. Вікна чи не наглухо прикриті з-назову. По вікнах орудує табак.

Далі ще одна кімната, призначення якої зм'яг би безпомилково визначити лише червонець, але всі біда в тому, що коли ви увійшли сюди виявляється на оці, виливаючі, так або й пізнати не можна, портрет Леніна. Ось він у кутку на дощечці, з якої звисає чорний шматок краму з написом «Вет-

ная пам'ять». Ні жодного гасла, ні жодного плаката.

В такій-о обстановці перебуває В.Бурінський Сельбуди. Він не тільки не готувався, він навіть не пообмітав пилкою, хоть би ради чужих людей.

Тому ж то й не диво що

ЗАВІДУЮЧИЙ СЕЛЬБУДОМ

випрацьовується, коли йому робили заклад, про відсутність будь-якої підготовки.

Завідуючий сам із себе узяв, щось загальне з отими кімнатами і балакати про нього пристало б більше Політосвітським органам, а нам з вами читачу час вже від-бути.

СВЯТО НА СЕЛІ.

Поки ми перебували в сельбуді, демонстранти вишикувалися навколо трибуни і чекали на початок. Не дивлячись на те, що Бурінка село величезне, з де-ялькома тисячами мешканців—селян прийшло на свято мало. Віже під кінець почали надходити по два по три чоловіка. Найбільше активними із селян виявив себе колектив ім. Воронького. Організованими також були піонери і октябристи. Організація КНС самостійно не виступала, а мішалася із загальним натовпом. По всьому видно було неготовність, що характеризується неохайністю, безладдям культурного осередку.

По закінченні привітань робітники вкупі з піонерами, октябристами і організованим в колектив селянством, повернулися до Радгоспу. У радгоспі вітали від ім. робітничого тов. Денисенко, від ім. Укррадгосптресту тов. Ломана і округового правління РЗІ тов. Шандра. Останній зробив і доклад про першоставлене свято. По цьому святкування закінчилося і робітники з гостями пішли на сільський обід.

ВІДЧИНЕННЯ КЛУБУ.

Що мене здивувало так це те, що прийшовши до клубу я побачив повний двір народу.

— «Всі Бурінка тут»,—говорив заклопо-

тано голова робітнику,—не знаємо як бути—куди їх...»

Аж жах пройняв мене за наслідки такого відчуження. Адже коли вся ця маса побажас зайти у клуб, який розраховано що найбільше на 300 чоловік,—від нього (клубу) залишаться одні шматки. Та мої побоювання були безпідставними, бо коли відчинили

УРОЧИСТЕ ЗАСІДАННЯ

клуб наповнився, а вся та маса, найшла собі місце на вікнах, за вікнами і навіть переведено засідання особливо не заважала.

Відчинення клубу перевелись президією в складі щось біля 25 осіб, куди увійшли представники губернії, округу, району, села і Радгоспу.

ВІТАЮТЬ ПОДАРУНКАМИ.

Спілка робітників землі та лісу Золотополиччини, в особі товариша Шандри, вітаючи робітників з відчиненням клубу, принесла коштовні подарунки:

1. Портрет Леніна у весь зріст у масивній березовій рамі.
2. Гітосове погруддя Леніна.
3. Ленінський альбом.
4. «У Великій могили» (альманах).

— «Що дня, що хвилини будете з п'яти подарунками—вони принесуть вам перемогу,—закінчив привітання Шандра.

Принесла подарунків і райкомторг ГРТ, вкупі з губвідділом Робітзмісу—коштовний прапор з гаслами «Влада праці» і «Влада культури і науки».

— «Ліше через культуру, ліше через науку, ми підемо до комунізму—поклаючи прапор промови уповноважений РГТ тов. Ломана. Останнім подарунком була

ОКТАБРІНИ.

Робітничий радгосп подарувала суспільству свого народженого сина.

Сама ліжка темна, сідло жіночого віддурани, побачила прірву, що лежить між

старим і новим побутом і гордо принесла свою першу дитину до клубу.

— «Одговорювали мене,—жалісться вона,—животвородиха наша одговорювала, бо в неї теж народилася дитина і вона понесла до попа, то й мене підбавала, та бачу я що це не так, що не полада в неї на очах—не послухала, принесла сюди».

Гучно зустріли цю революціонерку нового побуту робітнички. В особі свого представника Шандри, привітали народжене і дали йому імення.

РЕМ

Революція—Електричество—Метал, а вкупі Рем.

Маленький зараз Рем, а впросто і буде буйним як революція, сильним як електрика міцним як метал.

— «Приймаючи народженого спілка робітників землі та лісу, говорять т. Шандра, заліче його в свої лави.

Коли гучними оплесками робітнички дали на це згоду, я помітив як по материковому радіоному обличчю скотилися дві блискучі наметини.

Ще довго музика греміла щось подібне до туп, як засідання було закінчено і робітнички виходили на подвір'я, щоб потім послухати ще

КОНЦЕРТОВУ ЧАСТИНУ

що складали де-ялькі ММ музика, співи і мій виступ з гуморесками.

З успіх найбільше досталося мені, бо коли я зачитав «Майонку», робітнички побажали ще і ще. Довелось відкати мало не на чорний ход, аби тим самим дати зрозуміти що концертну частину скінчено.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

із всього написаного: Праці!

Ой праці непочаті!

с. В.Бурінка

2 травня 1925 року.

Одесь Ясини.

Шевченківці у Золотоноші.

Ще з самої зими золотонішчане говорили про шевченківців, а за два тижні до гастролей, забігали мов перед великим святом.

— Шевченківці їдуть... Шевченківці їдуть... тільки й чути було по вулицях міста.

А коли з'явилися на парках (у нас ще й досі на парках) повідомлення, що їдуть, можна було спостерігати такі картини:

— «Їдуть, таки їдуть—от брат ти мой... А я не вірив. Щоб у Золотоношу Шевченківці... не... трудно повірити».

— «А чогож би їм і не прийхати—державна ж трупа».

— «Еге. Ого-то ж, що державна. Швайдаром колись служив мій родак у державній, — так говорить, нашому братові говорять, не потискай туди—книж, грапи та опорали ходять, а щоб робітники—ге-ге-ге... А тут бра, сама, сама прийхала».

— «Бо дбає Радянська влада про нас».

— Імено, імено... Побіжу оце Якиліні скажу, хе-хе-хе... чудернаста баба, йй-бо! Ще із зими гризе голову—чи поведеш, чи поведеш—не зна, а наслухалась ото про Шевченківців, і треба вести. Зроду не ходила—шось продам, а поведу. Поведу, поведу. На «97» поведу, кажуть хароша п'еса».

Шось дуже давно не бачили золотонішчане пугачої трупи і приїзд Шевченківців став знаменною подією.

Громадська думка скупилася навколо Шевченківців.

Говорили без кінця.

Еже за кілька днів до вистави—цікаві засталися біля каси, щоб першими закупити квитки.

Розпочали Шевченківці свої гастролі п'есою «97».

Театр у нас не дуже великий—на 500 з таким місць, —тому і не зміг виставити всіх бажаних, —а їх же набралось,—хати такої в Золотоноші не було, з якої не прийшли б на Шевченківців.

Грають Шевченківці добре. Це не тільки моя думка.

Говорив підстаркуватий дідусь, відно з села:

— «Грають, ну й грають. І-і-іх, як би ото ще побачили наші селяни, ото було б»...

Кажу, —«Шевченківці оце і їдять, щоб селяни та робітники побачили».

Кивнув дідок головою: —«Селяни, кажете. Ну-да... Воно звісно... Далеченько тільки трохи... Місто—не село. А до нас туди таки треба, треба повезти «97» і він нагнувся до мене.—у нас так ото чиста такий Гиря с, як показували»...

А то ще: після вистави вихожу з театру першим, стаю осторонь—спостерігаю.

Виходять.

Загальні розмови.

Порівняння «97» з недалеким минулим—скрізь свій Гиря був.

Юхим Гедзь.

Фізкультура.

Використаймо натуральні чинники природи.

Багато говориться зараз про доцільне використання натуральних чинників природи: сонця, повітря й води, але не кожне ще знає, наскільки ці чинники можуть дати користі або шкоди. Ці питання такі важливі, що найширшому загальному трудящому треба з ними ознайомитись.

Про використання води—про загартовування—ми вже писали в одній із статей у «Культурі й Побуті». Зазначимо тепер, як вам корисніше використати соняшні та повітряні ванни. Повітряними ваннами можна користуватися цілий рік. Холодної пори можна користуватися повітряними ваннами не більш, як 5 хвилин, а при енергійних рухах не більш, як 15 хвилин. Як що стояти температура над 15—16 ступенів, то користуватися ванною можна навіть кілька годин. При вищих температурах—ходити голим цілий день.

Як що нема змоги багато користуватися довготривалими повітряними ваннами, то треба при першій нагоді й при звичайніших умовах користуватися хоч-би й не дуже довготривалими ваннами у себе вдома.

Підчас таких ванн треба зробити протяг у кімнаті, відчиняючи двері й вікна. Іншого часу треба одягнутися в найлегший одяг, як що дає змогу температура.

Холодні повітряні ванни впливають на внутрішні органи так само, як похолодні водні купелі і впливають особливо дуже на кровообіг, на діяльність серця, легенів та шлунка, значно оживляючи їх діяльність.

Окрім того, вони збільшують діяльність шкіри, а саме перспірацію (виділення газів та водяної пари), цим самим полегшуючи діяльність легенів.

Рівномірний вплив повітря на велику поверхню тіла надзвичайно покращує всю систему, а значить і психіку. Не слід разом з цим забувати й величезної ваги впливу свіжого повітря—кисня. Теплі повітряні ванни теж завжди корисні, хіба що тільки не можна користуватися ними, коли людина тяжко хвора і їй навіть заборонено рухатися.

Користуватися ж холодними ваннами шкідливо при хронічних хворобах дихальних органів й, особливо, небезпечні ці ванни людині, що має лівий артеріоз-склероз (затвердіння стінок артерій) і хворіє на ревматизм (порушення серця). У цих випадках так само не слід користуватися й сонячними ваннами.

Сонячне проміння має надзвичайне значення для всього животвору. Зак визначає характер впливу окремих промінів так: ультра-червоного проміння та червоного частини спектру—це основа життєвих процесів. Жовті та суміжні проміння спричиняються до розкладу вугляного ангідриду в хлорофілі, тобто утворенню органічних речовин. Сині та фіолетові проміння викликають рухові подразнення й взагалі спричиняються до виваженого розвитку організму. Ультра-фіолетові проміння виважено розкладають вугляний ангідрид у хлорофілі, тобто утворенню органічних речовин. Сині та фіолетові проміння викликають рухові подразнення й взагалі спричиняються до виваженого розвитку організму. Ультра-фіолетові проміння виважено розкладають вугляний ангідрид у хлорофілі, тобто утворенню органічних речовин.

Не дуже сильне сонячне проміння збуджує нервову систему, збільшує вміст речовин, збільшує вдихання кисня й видихання вугляного ангідриду й робить витривалим організм у боротьбі з жаром (Рольє). Крім того, воно прискорює вироблення, збільшує кількість гемоглобіну в крові, дуже гарно впливає на психіку, ви-

кликає багаторіж, життєрадісний настрій. Концентровані сонячні проміння руйнують рослинні та тваринні клітини (Прингсгейм), руйнують червонокровці (Фінзен), негативно впливають на нервову систему.

Уночі, коли довго й зовсім нема сонячного світла, меншується вдихання вугляного ангідриду та вдихання кисня (Петеконфер, Пойт), зменшує життєвий тонус і спричиняється до виваженої та інстинктивного жаху.

Де-які вчені зазначають, що смага, виникаючи під впливом сонячного проміння, це спосіб захисту організму від сухості та вохкості.

Надмірне користування соняшним промінням спричиняється до полові нестриманості та полові розпусті. Ось чому ми не повинні забувати й на шкоду надмірного користування соняшним промінням, що падає багато має тепловий проміння (підведення сонця), спричиняється до сонячних ударів, до надшкірних захворювань, до повільних припливів крові до голови та подразнення шлунка.

Соняшні ванни, як що ними користуватися в піддень спеку,—це нешадна та не розважна витрата енергії, цілком аналогічна до витрати енергії, як і підчас гуляння по морозу голим. Усі тварини, крім спотворених домовою культурою, наприклад кішок, що гуляють за своїм певним ритмом краєм—близько, у нормальному стані не люблять підвешені спеку й ховаються в холодок, або ж залягають у бозі чи скручуються клубком, щоб була менша поверхня під впливом сонячного проміння.

Острові Фіджі та Мароко забарвлюють свою шкіру темним коліром, коли їм треба довго бути під палючим соняшним промінням. Бельгійці на увагу те, що сказано, не слід пектися під сонцем у полудень, тобто від 11 до 5-ї години в червні й липні місяці й від 11 до 3-ї в серпні й вересні.

Іншим часом слід як найбільше користуватися соняшним промінням, а щоб захистити голову від припалу в крові, треба держати її трохи вище й прикривати голову соломиною брилем або білим покривалом.

Підчас місячок (менструацій) жінкам соняшні ванни шкодять.

Сонячні ванни починають дорослим від 15—20 хвилин (тут і лежання дозволить та горілиць), де-далі збільшуючи дозу до 30—40 хв.

Дітям починають від 5—10 хвилин і дедалі збільшуючи до 25—35 хвилин.

Після ванн треба обмиватися, або купатися (плавати).

Після 10—15 хвилин купання, можна думати особам або доволі тренуваним ще полегати проти сонця стільки ж хвилин і знову обмиватися. Найкраща пора для соняшних ванн червень—липень—серпень і вересень. У вересні, коли зменшується сила сонячного світла, треба робити собі соняшні ванни в полудень.

Як що вміють користуватися соняшними та повітряними ваннами з обмиваннями та купаннями, то не буде найкращий спосіб боротьби з наслідками життя у похлих, темних помешканнях та з різними змінами в організмі через шкідливу роботу різних професій Сонце, повітря та вода—найкращий лікар та спільний людства.

В. БЛЯХ.

Союз закордонної преси

Такий союз існує у Відні. Думка про його заснування постанала ще посесні. Потім заснувався організаційний комітет, і його президія протягом кількох місяців працювала над введенням в життя директив загальних зборів.

Річ в тому, що журналісти в Відні досі були об'єднані в дві професійні організації—одну виразно монархістичну і чорносотенну, другу ж—«демократичну», що працювала цілком за вказівками австрійського уряду. Тимчасом у Відні є досить чисельна група кореспондентів закордонної робітничої преси і цілком працюючих комуністичних часописів. Було дуже доцільно не тільки об'єднатися самим, а й легалізувати цей союз офіційно і поставити його формально існування нарівні з вищезгаданими двома професійними союзами.

Вже на самому початку ясно було, що поліція, —а це вона реструє й затверджує статuti нових організацій—робитиме труднощі. І дійсно, хоч статут було укладено на звичайний зразок його двічі повертали з'являлися формальні причини, і нарешті по двох місяцях президія надіслала відповідь, що «скільки діяльність сою-

зу виповідає цілям, зазначеним у статуті, то поліція не має нічого проти його затвердження».

Отже від хвилі цього обережного затвердження наш союз почав існувати. В склад його входять представники робітничої преси Німеччини, Англії, Італії, Франції, Америки, Росії, України, крім того входять мадяри.

Союз збирається регулярно і члени його мають відчити, як чисто професійного так і інформативного характеру.

Формально союз є безпартійним, фактично 75% його членів—члени комуністичної партії. Союз цей входить у професійну спілку «Блок революційних журналістів».

В момент свого виходу з Відня союз мав 35 членів. Це перша спроба консолідації діяльності австрійських робітничої преси, і перші місяці дали добрі наслідки. Удалося завоювати повну рівноправність «на зовні» і утворити близький контакт у власній осередку чому союз і оподівається в майбутньому дружній і продуктивній роботі.

Надія Суровцова.

Нові видання.

Джек Лондон. ЗАСТРАЙКУВАВ. Оповідання, переклад С. Вільхового. Вид-во «Слово», Київ, 1925 р. ц. 50 к.

Збірничок «Застрайкував», що оце вийшов у світ, містить 3 оповідання: «Застрайкував», «Добова мрія» і «За межею». Це літературні спадщини Д. Лондона ці оповідання не є найкращими і звичайно не можуть об'єднати нашого читача з творчістю цього оригінального письменника. Та очевидно і само видання це мало на увазі цього завдання. Воно, певно, виходило із думки, щоб цією збіркою нагадати читачам про творчість Д. Лондона (і також солідійши видавництвом, що може опромисити б видати щось з його романів або повістей).

Назва оповідання «Застрайкував» досить характерна для всього збірничка, відбиваючи його зміст.

Застрайкував це історія одна із багатьох, так поширених в капіталістичних країнах, зокрема в Америці. Історія «омашинення» людини й визиску підлітків.

Джонні 7 літ пішов на ткацьку працювати, бо треба було мати шматок хліба для себе й для меншого брата. І з цього часу і почалося.

Джонні працював механічно. Пальці у хлопчика металася, мов сніпи в колесі, безперервно зв'язуючи вузали й спорилюючи шпильки. Усе це робилося вельми просто, і одного разу Джонні якось похвалася, що міг-би зв'язувати вузали навіть у сні. І справді, іноді са одну річ він зв'язував їх безліч.

За це Джонні мав на один день два долари, що давало змогу перейти зі стану гострого голодування на хронічне неїдання.

До шістнадцяти ж років Джонні був уже цілком власноручний і вже ніщо не радувало його.

«Він остаточно обернувся у роботу тварину. У його не було розумового життя, але в найглибших закутках мозку, по-за його свідомістю, однаковалася й однаковалася кожна година його праці».

І в знак протесту проти цього «омашинення» й визиску, Джонні одного разу надумав застрайкувати.

Про страждання робітників у Сан-Франциско розповідає й інше оповідання: Добова мрія. Слабше й менш цікаве оповідання «За межею», про соціолога Друмонда, що оселився за «межею» міста, тобто в робітничому кварталі, з метою студіювання робітничого життя.

Оповідання «Застрайкував» могло б бути собі місце і в читанках для юнацтва, адже мало у нас в літературі епізодів про працю й визиску підлітків в американських фабриках, —де всезадоволюють капіталісти.

Г. К.

М. БАЛАБАНОВ, ЯК ЗБЕРІТИ ДОЩОВУ ТА СІНГОВУ ВОДУ НА ГОРОДІ. КНИГО. СПІЛКА 1925 р., стор. 11, ціна 6 коп.

У брошурі більш-менш докладно подано, які треба вживати заходи, щоб зібрати дощову та сінгову воду в ґрунті на городі. До цих заходів відносяться: а) оранка чи перекопання ріллі в-осені, б) будівництва земельних загатів на схилах, в) попереповерхові розкладати широкою смугою гній чи соломку. В кінці книжки автор дає відомості, скільки води випадає на 1 дес. за рік на Україні, скільки її потрібно, щоб мати урожай, і підказує, які можна було б одержувати врожаї, коли б збирати в ґрунті всю воду, атмосферних опадів.

З цього боку брошура корисна і для сільських читачів. Але на жаль, в ній трапляються де-які прикриті помилки і хиби. Наприклад, в епіграфі проф. Ритова говориться: «Належні насадження у заглибленні температура часто буває вища на кілька ступенів проти сусідніх незахищених місць, випаровування води в ґрунті змен-

шується, а зимою випадає більше снігу, який падає тут рівним шаром». Як що температура більша на кілька ступенів, то і випаровування тут повинно бути теж більше, а не навпаки.

Далі не можна ж ні Чернігівщині, ні Харківщині, як не робити автор, відносити до півдня України.

На стор. 4 автор посилає читача за цифрами про кількість опадів листопад—березень на стор. 14, а між тим брошура має на все 11 сторінок. На стор. 5-й говориться, «треба в-осені або ж літом поробити приступні загати заввишки на рівень городнього участку». Ну, а як рівень города на кілька сажнів, неже ж таку роботу заввишки загати? На тій же сторінці: «щоб викопати один неглибокий рівак (1—16 верш.)». Шінадцять вершків це вже дуже глибокий рівак, а в 1 верш. запало вже мілкий. Поряди слід давати більш точні.

Далі на стор. 7-й автор радить засаджувати загати, що їх влаштовують на 3—4—5 сажнів одна від другої. Але як засадити такі загати тополями, то це вже буде ліс, а не город.

На стор. 9-й маємо: «отже Е. Незнає робити певні висновки про наші кліматичні можливості: «три весняні місяці відзначаються відсутністю дощів і посухами». Справді в посушливу весну випадів дуже мало дощів, але щоб доводити, що в березні квітні та травні взагалі буває відсутність дощів, так це вже далеко, як кажуть, від істини. На стор. 11: «Наші селяни не додумався, що для того щоб мати добрий врожай—не треба дощів в-літку, щоб-то підчас росту засівів, часто вони шкідливі». Нам здається, що добре, що сам селянин до цього не додумався, бо щоб одержати добрий урожай, треба, щоб підчас росту засівів була дощі, бо вже тієї води, що збережено з зими та осені, все ж не вистачить на добрий урожай, особливо коли осінь та зима мали мало опадів.

Не дивлячись на загальні помилки, все ж брошуру слід радити сільським читачам, хоча мовою вона придатна для більш-менш письменного читача.

А. Голуб.

Мих. Савелов. Соціальне забезпечення інвалідів. Юридическе пидприємство Наркомюста України, 1925 г., стр. 82.

Автор книжечки поставив собі завдання висвітлити для робітничества та селянства, на яких саме підвалинах і принципах організоване т. зв. соціальне забезпечення в капіталістичних державах і у нас, в Радянській Республіці, про того впершу чергу підується робітничо-селянська влада, які конкретні засоби вона вживає для того, щоб ті громадяни, що дійсно потребують її допомоги, що допомогти фактично одержали б.

Читач з цієї книжечки довідається, що в той час, як у капіталістичних державах палячі інваліди, ставши нездатними до праці, дістають від тої буржуазної держави допомогу лише, як старці, в республіках робітників і селян справа соціального забезпечення інвалідів війни і праці поставлена зовсім інакше. Інваліди різних категорій, що загубили працездатність на 50% і більше, користуються постійною допомогою. Тут же читач довідається й про те, в якій формі організоване у нас соціальне забезпечення для інвалідів, родичів червоноармійців, і для селян, що потерпіли від різних стихійних бід; як установити право інвалідів і інших осіб на одержування різних пільг, пенсій та допомог,—як саме організовується інвалідна кооперація, якими пільгами вона користується і яку користь від неї одержують інваліди,—яким чином організовується артілі із інвалідів і на яких основах слід організувати їх, щоб вони були корисними для

інвалідів. Одне слово, ця невеличка книжечка корисна є для тих, на кого поширюється це соціальне забезпечення; для них вона має й практичне значіння.

У вступі автору ми ставимо те, що він невірною освітньою перед читачами допівняє і функції Всеукраїнського, приносячи йому ту діяльність, що йому законом не надана (ведення торгів, заводської і фабричної діяльності). Очевидно автор користувався уже скасованими законами від 19/Х—21 р. та 29/ХІІ—23 р., між тим, як Всеукраїнський доіде нині на підставі закону ВУЦВК у від 10/ХІІ—24 р. (36. Уз.—24 р. ч. 52, арт. 319). Не зазначив автор також і закону ЦВК СРСР від 15/І—25 р. про пенсії вчителів.

М. Матвієвський.

А. Касперович. «Як організувати сільське господарство і колективи». Вид. «Держвидав», 1925 р., ст. 52. Ціна 20 коп.

На перших сторінках автор подає: а) «від чого залежить добробут селянина» (3—4 ст.); б) «як відповісти, що від стану сільського господарства, зокрема політичного» (4—5—6 ст.); в) «як господарювали селяни раніш» (4—5—6 ст.); г) «як крихатимуться і дами; в) «що дала селянству Жовтнева революція» (7—8 ст.); до 19 м.л. десятиліття селянської землі й ще 20 м.л. десятиліття відібраної в «нетрудового елемента»; г) «як селяни поклали землю використати» (8—9 ст.); «селяни землю хоч і поділили, але повністю використати її не змогли, бо не вистачало реманенту; д) «як же можна поліпшити становище» — висновок автора: «об'єднуєтесь в с.г. колективи».

Підійшовши пильною послідовною міркувань, що поліпшити становище можна тільки через колективізацію, — автор переходить до висновку: «що таке колективізація сільського господарства», і в відповідь на поставлене питання приводить низку цифр і даних в захист того, що колективне сільське господарство випливає індивідуального селянського.

Оцінюючи книжечку, можна сказати, що видана своєчасно, потреба в подібній літературі є, і велика, видана приступною мовою, зрозуміла для рядового селянського читача, навіть, що до техніки видання: підзаголовки, шрифти, зовнішній вигляд — все наближає книжку до читача селянина. В селянській книгозбірні книжка знайде свої широкі кола читачів селян.

Але книжка не повна й хиб. На ст. 30 автор говорить: «...члени можуть передавати артілі весь свій романт даремно» і, це говорять він, «свідчать за високу зацікавленість членів тому, щоб позачинати артіліне господарство». Перш за все подібні випадки виключні, як завідомо нездоровий крок в організації артілі. Член не даремно віддає артілі своє майно, а заплеє його боргом і по всяк час (згідно статуту) має передати на його своє право.

На ст. 32 автор, розглядаючи комуну, пише: «Комуна в цілому бере на себе обов'язки господарювати й задовольняти всі потреби своїх членів, дає житло, їжу, одяг, пауття і взагалі все, що потрібно на життя». «Кожному членові в комуні дається всього стільки, скільки дійсно йому потрібно». На ст. 33 — «Цілоком зрозуміло, що кожен член може мати одяг і пауття такі, які йому подобаються» — це в комуні. На нашу думку, так писати неможливо: селянин, прочитавши цю книжечку, піде в комуну, але не сподіє там того, що пише Касперович — піде з комуні, утвориться нездорова атмосфера в комуні.

В розділі про організацію колективу — автор механізує по роботі «голосування». Найбільш відповідальний мент — організація колективу і підготовчий період, підбір членів — мало освітлено в книжечці.

В підрозділі «реєстрація статуту» — автор радить для реєстрації подавати, між іншими документами, 4 пр. пошійно-машинних

стисків, — коли по інструкції, затвердженій НКЗ, потрібно лише 2 прим. Взагалі мент реєстрації статуту добре вкладається в інструкції, що знаходиться при кожному статуті колективу, так що ця хіба механічно угадується М. М.—а.

Я. РЯПО. «Система народної освіти України». Сборник материалов, статей и докладов Г. И. У. Харьков, 1925 г. 232 стр. Цена 2 р. 50 к.

Жовтнева революція уже після ліквідації військових фронтів, поставила справу про будівництво пролетарської школи, з такою системою освіти, котра відповідала б з одного боку кращим досягненням марксистської педагогічної думки, а з другого тим потребам, що їх випувала перед собою радянська освітня необхідність.

Отже, система народної освіти України, про яку говорить книга Я. Ряпо, й не могла бути чимсь іншим, як не середньою рівноважкою всіх опріділяючих її факторів. Життя виставило перед школою бойові, практичні завдання переходного часу, як ото: забезпечення притулком тисяч сиріт (дітей родини загинулих під час громадянської війни та голодних), більшовізацію свідомих робітничо-селянських мас, через приєднання їх у потрібній мірі до освіти, негайну підготовку для народнього господарства своїх радянських спеціалістів та інше. — і школа мусила рахуватися з цими вимогами в першу чергу. Однак система освіти не губить орієнтації на виховання «гармонійно розвинутої особи» в колективі, а навпаки, завдяки їй має на меті. «Многосторонність нам потрібна» і до неї ми приїдемо, як почуємо під поганами міну економічну базу — говорить автор: а зараз, коли дійсність вимагає ударного прагнення, себ-то коли треба в найкоротший термін при найменшій витраті енергії та грошових засобів виховати радянського спеціаліста, що доміг би зміцнити економічну базу — «росквіт — бути многостороннім».

Система складається з 3-х частин: соціальної, професійної та політичної.

Книга Я. Ряпо має 32 окремих, в хронологічному порядку розположених, досить стислих, але змістовних і ґрунтовно-продуманих статей та докладів, що були написані й прочитані в різні часи на протязі п'яти років практичної роботи автора по культурно-будівництву на Україні. Будучи в кожному важливому менті ґарно обґрунтованими, а також зв'язаними єдиною послідовною думкою і вдало ілюстровані діаграмами та схемами, статті уявляють собою одне ціле, змальовують, перед читачем не тільки історію розвитку та внутрішню природу системи освіти УРСР, але дають змогу розуміти й ті передумови, що в них система виникла, вони вчать розуміти, чому система стала такою.

Більше всього в книзі звернуто увагу на галузь професійної (особливо робітничої) та спеціально-наукової освіти. Це спричинилося до того, що автор сам є одним з основоположників цієї галузі в системі й багатоваріантності тут практично. Але все ж добре, у всякому разі на стільки, щоб можна мати про них загальну уяву, представлення і соціальних і політичних.

Зацікавлюють читача й естетичні статті загального характеру (1—3, 18—20, 31), які викладають суть поглядів автора та й багатьох його однодумців на службову роль школи в житті людського суспільства, на виховання та освіту і зокрема освіту радянську.

Загалом книга, як матеріал до вивчення системи народної освіти УРСР дуже зручна. Особливо цю цю сприяє парграфічність її будови. Книгу треба рекомендувати до вжитку в педагогічних книгозбірнях, для семінарних робіт в педВУЗах та на курсах, а також і окремим педагогам, — і не тільки професійникам, але й совпсихикам та політосвітникам, які теж можуть чинити з неї багато корисного.

А. І.

Книги надіслані до редакції.

Державне Видавництво України.

М. Плевало. Від Першого суспільства до соціалізму. — Літературно-суспільствознавча хрестоматія «Перше Травня». 1925 р. Ціна 1 карб. 10 коп.

Е. Д. Кантор. Білі. Оповідання. 1925 р. Ціна 13 коп.

Д-р Евгений-Варга. Стопансько-політичне-економічне питання пролетарської диктатури. 1925 р. Ціна 85 коп.

Н. Ленін. До газет. 1925 р. Ціна 3 коп.

С. Пилипенко. Євангелія часу. 1925 р. Ціна 20 коп.

М. Мебель. Рабства ворог — Радичев. 1925 р. Ціна 24 коп.

М. Толін. Куркуль проти бідняка. 1925 р. Ціна 8 коп.

А. І. Риков. Про педері. 1925 р. Ціна — 5 коп.

Гр. Раданський. Як перемогти (про спілку робітників і селян) 1925 р. Ціна 10 коп.

Н. Ленін. Криза наблизилась. 1925 р. Ціна 3 коп.

Іж. Тарей Секунда. Німечко-Російсько-Український словник термінів з обсягу механіки. 1925 р. Ціна 45 коп.

Шахи й шашки.

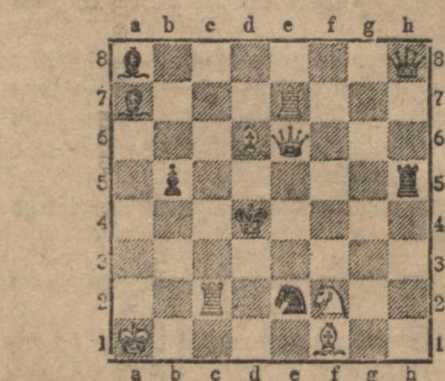
За редакцією І. Л. Янушпольського.

ч. 19, 21 травня 1925 р.

Умовні значки фігур: Кр—король, Ф—ферзь, Т—тура, С—слон, офіцер, К—кінь, п—пішак

Завдання ч. 19. М. Ендред.

Етюд ч. 18. И. Ф. Рольова.

Білі—Крa1 Фe8, Тc2, e7, Cd6, f1, Kf2 . . . (7)
Чорні—Кр d4, Фh8, Th5 Ca7, a8 Kc2 п. b5 . (7)

Мат за два ходи.

Партія ч. 19. Іспанська.

Відіграно в Нью-Йорку в 1924 р.

Білі—Ф. Ятс.

Чорні—Е. Д. Боголюбов.

1. e2—e4
2. K g1—f3
3. C f1—b5
4. C b5—a4
5. 0—0
6. T f1—e1
7. C a4—b3
8. c2—c3
9. d2—d4
10. C c1—c3
11. c3—d4
12. C b3—e2
13. C e3—c1
14. b2—b3
15. K b1—d2
16. h2—h3
7. e4—e5

- e7—e5
- K b8—c6
- a7—a6
- K g8—f6
- C f6—e7
- b7—b5
- a7—d6
- 0—0
- C c8—g4
- e5—d4
- K c6—a5
- K a5—c4
- c7—c5
- K c4—a5
- K a5—c6
- C g4—h5
- K f6—d5

18. C c1—b2
19. e5—d6
20. C c2—e4
21. Ф d1—b1
22. K f3—d4
23. C b2—d4
24. Ф b1—d3
25. Ф d3—f3
26. a2—a3
27. Ф f3—e3
28. Ф e2—g4
29. C e4—g6
30. K d2—e4
31. K e4—c8
32. Ф g4—d1
33. T e1—f1
- K c6—d4
- C c7—f6
- Ф d8—d6
- C h5—g6
- C f6—d4
- C c5—d4
- K e5—b4
- T a8—c8
- T e8—c3
- d4—d3
- K b4—c2
- h7—g6
- Ф d6—c6
- Ф c6—c3
- d3—d2
- K c2—a1

Білі здалися

1. Хід агітосіційний і з-за нього білі попадають в програшне становище; слід було грати 17. d4—d5 і на Kb4 але d4. 18. Ch2.
2. Цей хід програє пішака.
3. Цей хід програє, ніж відразу брати пішака.
4. Хід Фf3—d1 загар би агонію.
5. Після 34. Фa1 : Фa1 35. Та1 : чорні ходом Тc8 виграли 6 партій.

Партія ч. 19.

Відіграно на союзному турнірі листово в 1924—5 р.

Білі—Н. В. Саричев.

Чорні—В. В. Грошев.

1. c3—d4
2. b2—c3
3. e3—f4
4. d2—e3
5. c1—b2
6. c3—b4
7. d4—c5
8. e3—c5
9. a3—c5
10. f4—d6
- d6—e5
- c7—d6
- b6—a5
- c7—b6
- d8—e7
- a5—c3
- b6—d4
- d6—b4
- b6—g5
- c3—d2

11. e1—e3
12. g3—e5
13. h2—g3
14. g3—f4
15. b2—a3
16. f2—e3
17. c3—d4
18. a1—b2
19. f4—h6
20. h6—b4
- g5—f4
- f6—b6
- e7—c5
- b6—a5
- a7—b6
- c8—e7
- g7—f6
- f6—g5
- f3—g7
- a5—a1 виграє

1. Тут можна грати також b6—c5.
2. Хід f2—e3 програє.
3. Хід, що програє партію; слід було грати c3—b4.
4. На 6. g3—h4, e5 : g3 7. h2 : f4, d6—e5! 8. f4 : d6, e7 : e5 і чорні виграють.
5. Цей хід програє шашку; але на 10. f4 : h6, b8—c7, 11. a2 : d4, c5 : c3 і чорні через 2 ходи вибирають шашку.

ХРОНІКА. Закінчився в Вален-Валені великий міжнародний шаховий турнір. І-е місце взяв А-р Альєксин, за ним слідували Рубинштейн, Зейш, Боголюбов, Маршалі та Тартаковер. Рабінович, Грюнфельд, Німцович і т. д.

23 травня починається міжнародний турнір в Марієнбаді при 16 учасниках.

25 травня в Харкові починається Всеукраїнський турнір-чемпіонат, турнір робітників і турнір в шашки. Турніри будуть відбуватися в Центрально-Показовій турку по Кацарської вул. № 9, Готель Палас.

13 травня С. В. Долинов грав на агітбазі Біржі проти одночасово 501 партія в шашки; 62 виграє і 3 в розигри.

14 травня К. Алексін грав у клубі Радобітників одночасово 35 партій; наслідок +27—4—4.

Е. Бурисер і З. Трацевскал. Швейное дело. ДВУ 1925 р. Ціна 1 карб. 05 коп.

І. Степанів. Гадки про релігію. 1925 р. Ціна 15 коп.

О. Невинський. Про гниль у бджіл. 1925 р. Ціна 10 коп.

Андрій Паніа. Село. Збірка оповідань. 1925 р. Ціна 20 коп.

В. Стеблин. Ворогачі дні. 1925 р. Ціна 22 коп.

А. Буцко. В вопросу районирования Украины. 1925 р. Ціна 80 коп.

А. Рубинштейн. Про молю і грозу і пророка Ілію. 1925 р. Ціна 20 коп.

П. Костенко. Селянські виступи та війни. 1925 р. Ціна 50 коп.

Е. Варга. Як живуть селяне в капіталістичних країнах. 1925 р. Ціна 15 коп.

М. Танашев. Заблева оранка й жуціня тунту. 1925 р. Ц. 8 коп.

П. Мороз. Цукрові буряки. 1925 р. Ціна 25 коп.

М. М. Дешова. Как рабочий и служащий может защищать свои права по трудовым спорам. 1925 р. Ц. 9 коп.

Сільська бібліотека. Зразковий каталог для комплектування сільських бібліотек. 1925 р.

Людмила Дмитрова. Травневі малюнки. П'єса на 4 дії. 1925 р. Ціна 20 коп.

П. Мирний—І Білик. Хіба рають воли як асид повні. 1925 р. Ц. 70 коп.

С. Д. Маринич. Землевпорядні справи. 1925 р. Ціна 14 коп.

Макс Адлер. Коммунизм у Маркса. 1925 р. Ціна 16 коп.

Збірник. Перше Травня. 1925 р. Ц. 45 к.

В. Верховиць. Весняночка. 1925 р.

М. Абрамович. Випадок у німецькій в'язниці Першого Травня. 1925 р. Ц. 12 коп.

Проф. А. В. Міртов. Методика самообразования. 1925 р. Ц. 1 р. 25 коп.

М. Толін. Про Червону армію. 1925 р. Ціна 7 коп.

Н. Ленін. Завдання пролетаріату в наші революції. 1925 р. Ціна 6 коп.

Н. Ленін. Перший етап першої революції. 1925 р. Ціна 5 коп.

Червоний пісненик. Старі пісні на новий лад. Уложив І. Шевченко. 1925 р. Ціна 40 коп.

Р. Бомелі. Вік землі. 1925 р. Ц. 60 коп.

Соціально-економічне мінімум. Т. II. Вип. I. 1925 р. Ціна 1 карб. 5 коп.

Е. Хромов. Соціалістическое строительство і расходи советского государства. 1925 р. Ціна 80 коп.

Его же. — Что рассказывать детям. 1925 р. Ціна 95 коп.

А. Урін. Ленін і електрифікація. 1925 р. Ціна 4 коп.

Ф. Каменович. Словник математичної термінології. 1925 р. Ц. 4 карб.

Книгоспілка.

В. І. Езерський. Ореда в трудовому селянському господарстві. 1925 р. Ц. 8 коп.

О. Сісаренко. Сотні тисяч сел.

В. Іжєвський. 9-те травня. 1925 р. Ціна 10 коп.

Варвара Чередишченко. Жіночі оповідання. 1925 р. Ціна 10 коп.